

HROZBY VE ZDRAVOTNICTVÍ 2

Fúze velkých zdravotních pojišťoven přináší velké výhody. ...ale komu?

O KANADSKÉ LITERATUŘE 7

Rozhovor s kanadskými spisovatelí Theresou Kishkanovou a Johnem Passem.

NA CESTÁCH ZEMÍ LIDÍ 10

Rozhovor se legendárním cestovatelem Miloslavem Stinglem.

Kulturní noviny

PRVNÍ DRUŽSTEVNÍ LIST PRO SPOLEČNOST, POLITIKU, VĚDU A UMĚNÍ

29 Kč / PŘEDPLATITELÉ 25 Kč

V ČÍSLE:

6 STRANA

LHOSTEJNOST?

Jak probudit občany.

8 STRANA

ALFRED KUBIN

Mistr temných fantazií.

9 STRANA

BRNĚNSKÝ LUNAPARK

Netradiční divadelní festival.

PŘIPRAVUJE SE

**LITERÁRNĚ-
VÝTVARNÁ
PŘÍLOHA,
která vyjde
v čísle 9
23. dubna 2012**

DRUŽSTEVNÍ PROJEKT

Jsme prvním českým mediálním družstvem. Naše členy spojuje idea vytvořit nezávislé médium s akcentem na témata občanské společnosti a kultury. Rozšiřování družstva je cestou ke stabilitě novin, k nezávislosti na čistě komerčních mechanismech. Členství je investice do nezávislosti. Informace o družstevním projektu a dosavadní činnosti:

www.kulturni-noviny.cz.

Noví členové získávají předplatné na jeden rok zdarma a v dalších letech s třetinovou slevou.

1. Informace o družstvu:
druzstvo@kulturni-noviny.cz

2. Informace o předplatném a obecné dotazy:
info@kulturni-noviny.cz

3. Náměty a reakce:
redakce@kulturni-noviny.cz

Nejjednodušší podpora projektu:

Předplat'te si Kulturní noviny!

VYZKOUŠEJTE NÁS!

SMS = číslo KN ZDARMA

Pošlete SMS (běžný tarif) ve tvaru:

Jméno-Příjmení-Ulice-Číslo-Obec-
PSC na **608 573 963**

ISSN 1804-8897

9 771804 889023

Kostlivci wehrmachtu z restitučních skříní

JIŘÍ PLOCEK

Tiskem probíhají ve vlnách už řadu let zprávy o případu sester Salmových, Marie a Idy, které se od počátku 90. let domáhají uznání československého občanství pro svého otce knížete Hugo Salma. Tím by se jim otevřely dveře k uplatňování

Svatební fotografie Philippa von Schoellera. Archiv Jiřího Jaroše

Kauza SALM

restitučních nároků na obrovské majetky v bývalém panství Rájec na Blanensku. Ty byly po válce zkonfiskovány podle Benešových dekretů, protože jejich majitel byl na základě tehdejšího prošetření uznán za kolaboranta s německou Říší. Toto chtěly sestry Salmovy prolomit. Kolem kauzy Salm se vedlo doposud šestnáct různých sporů a případ na mnoho let zatížil celý region právní nejistotou. Významnou tečku za vleklými spory udělal nedávno Ústavní soud, který s definitivní platností zamítl možnost udělení československého státního občanství (in memoriam) Hugovi Salmovi. Případ

ukázal slabiny i kriminální aspekty současného stavu archivní dokumentace, úředních mechanismů i stavu právního vědomí. Provézelo jej intenzivní bádání. Dokumenty v neprospekch restitučních nároků publikovali Petr Stehlík (*Skandální pozadí velkých restitučních kauz šlechty*, Brno 2003), ředitelka blanenského muzea Eva Nečasová (*Cui bono restituce I. a II.*, Praha 2005, 2007) a do případu zasáhl zprvu z osobních důvodů jako pozůstalý po oběti gestapa a posléze systematickou badatelskou práci muzejník Jiří Jaroš-Nickelli (*Heslář nacistů Blanenska*, Blansko-Brno

2004). V rozhovoru s Jiřím Jarošem (strana 4 a 5) se pokoušíme rozplést pozadí složitého a pro naši společnost principiálního a dosti nebezpečného případu, který na veřejnosti žije v podivně rozostřeném obraze či spíše v „mediálním paobrazu“. Těmto případům by se měla věnovat zvýšená pozornost, protože stále probíhá zhruba 200 soudních pří spatých s protektorátními restitucemi a v kolotoči partikulárních zájmů a povrchních interpretací by se nemělo rezignovat na to podstatné – třibení právního vědomí a hledání historické pravdy.

KOMENTÁŘ IVANA HOFFMANA

Mafiánská demokracie

Až na řídké výjimky už občané prohlédli. Vědí z televize, že o nás nerozhodují volení zastupitelé, nýbrž mafiáni. S tím, že je třeba omezit vliv kmotrů na politické partaje, přišli sami politici. Aníž by ovšem jasně popsali, co kmotři špatného dělají a kteří to konkrétně jsou. Tváří se, jako by se to všeobecně vědělo, ale pravými důvody, proč o kmotrech jen cosi neadresně utrousí, budou strach a stud. Strach, že je kmotři ostrčí od koryta, a stud, že za to, co pojmenují, budou bráni na odpovědnost a hodnocení.

Řeč je o privatizaci státu prostřednictvím privatizované politiky. Politika je cestou k penězům, za které se přitom pořizuje politický vliv, neboli kupují politici. Spojení byznysu s politikou provází klientelismus a korupce, což jsou jevy společenské nevídané. Proto jsou lidé reálně ovládající stát,

respektive státní peníze, spojeni ve strukturách uzavřených, neformálních, neoficiálních, neveřejných, čili mafiánských. Zdá se, že zatímco v totalitních režimech vzniká paralelní polis coby společenství rebelů, disidentů, lidí toužících po svobodě, ve společnosti svobodné tvoří paralelní struktury parazitů, toužících po osobním prospěchu, na úkor ostatních. V čem jsou si tyto zcela odlišné paralelní struktury podobné, je to, že ohrožují stávající režim.

Když je řeč o mafiánech, máme sklon usuzovat, že se jedná o špatné lidi, co se nedopatřením dostali k moci. V odpovědných funkcích že škodí, protože jsou špatní. Pravda je ale horší. Mafiánství je důsledkem pokušení moci. Kdokoli se dostane do vlivné funkce v systému vybudovaném na korupci a klientelismu, stává se mafiánem bez ohledu na to, zda byl před tím dobrý či špatný,

chytrý či hloupý, zbožný či nezaboh. Však se také sem tam stane, že se kmotři a jejich politici až z médií o sobě dovědí, že jsou mafiáni!

Doba polistopadové „prvotní akumulace kapitálu“ byla i dobou jakéhosi prvotního mafiánství. Teprve děti dnešních mafiánů zdědí rodinnou živnost. Naše kmotry neformovala rodina. Lidé, co spolu už dříve mluvili a šli si na ruku, se dostali k moci, čili k veřejným prostředkům. Příležitost z nich udělala zloděje a zlodějina komplice. Mafiánství nebylo záměrem současných mafiánů. Je logickým důsledkem společenské transformace, která vsadila na glorifikaci špatnosti, jako jsou egoismus, chamtivost, sobectví či pýcha. Jestliže nás dnes duchovní otec mafiánství varuje, že odposlechy mafiánů ohrožují demokracii, kruh se stylově uzavírá. Naštěstí nic netrvá věčně. Ani mafiánská demokracie.

BEZ PARDONU

Lehká úvaha
o uspokojování
potřeb

V současné debatě o školném je nápadný jeden rys jeho zastánců – totiž představa, že proces vzdělávání lze redukovat na princip „náš zákazník – náš pán“. Že by poznání mohlo být hodnotou samo o sobě, a to nejen pro poznávajícího, ale dokonce i pro jeho bližní, je pro ně vrcholně podvrtná myšlenka. Odtud také pochází tlak na likvidaci všech studijních oborů, které nepřinášejí rychlý zisk. Stejně jako v hotelovém světě je nutno honem odbavit co nejvíce zájemců, čas jsou peníze a city jsou luxus. Není nutné akademicky debatovat, zda je školné jediným způsobem, jak studenta motivovat: přece už je u nás dost středních a vysokých škol zpoplatněno a všichni vidíme, že jsou to zpravidla ty nejhorší. Učitelé jsou na nich nuceni fungovat jako zaměstnankyně vykríčeného domu – musejí všemi prostředky dosáhnout toho, aby platící klient to (se) udělal bez zbytečné námahy. Jenže aby výuka vůbec měla smysl, musí pedagog představovat pro studenta jakous takous autoritu, nikoli nástroj k uspokojení potřeb.

Nekvalita současných univerzit nepramení z toho, že jsou zadarmo (což ostatně nejsou, studium i dnes představuje výraznou finanční zátěž, kterou si nemůže dovolit každý), ale právě z jejich přizpůsobení počítařské logice, když se místo na hledání pravdy upnul na akreditace, granty a pásovou výrobu diplomů. Pak není divu, že ti obzvláště rovnější už dostávají doktorát za desetistránkový text, který během odpoledne vygooglila jejich sekretářka. Tragédie současných elit je v tom, že si dokážou vážit jen toho, co je k máni za peníze. Oblíbenou formou mezilidské interakce je pro ně prostiuce, protože jako správní sociopati neumějí jednat s lidmi, které si nekoupili (zpravidla jde o typy tak disgustující, že by o ně jinak ani nikdo nestál). Pasácká logika jim velí neuznávat nic, co přesahuje jejich horizonty, a nahrazovat přemýšlení plnou prkenicí. Tyto truchlivé bytosti, pro které je vysoká škola jen konkurenční výhodou na trhu práce, by zřejmě byly sobě i okolí užitečnější, kdyby zůstaly negramotné.

JAKUB GROMBÍŘ

VÝROČÍ

David Rovics (* 10. 4. 1967)

Newyorský rodák David Rovics začínal jako pouliční hudebník, postupně se stal předním současným autorem a interpretem folkových protestsongů v dylanovské tradici. Bydlí s manželkou a dcerou v Portlandu (stát Oregon), ale koncertuje po celém světě. Je proslulý výrazně kritickými postoji k zahraniční politice USA. Desky (nejznámější jsou *Who Would Jesus Bomb?* nebo *Ten Thousand Miles Away*) vydává vlastním nákladem a podporuje bezplatné sdílení hudby na internetu. Je členem organizace Industrial Workers of the World.

Největší hrozby českého zdravotnictví:
MONOPOLY, KONCERNY a PRIVATIZACE

V souvislosti s novelou zákona o veřejném zdravotním pojištění a věcným návrhem zákona o zdravotních pojišťovnách nabývají stále zřetelnějších obrysů největší hrozby českého zdravotnictví.

LUDVÍK HOVORKA

V létě roku 2011 prosadila vládní koalice v Poslanecké sněmovně novelu zákona o veřejném zdravotním pojištění, jehož součástí byl i zcela nesouvisející přílepek k zákonu o zdravotních pojišťovnách (ZP), který „vymazal“ zákaz jejich bezdůvodného slučování, jenž jsem do zákona prosadil v roce 2009. Předpokládal jsem, že další posilování zdravotnického koncernu Agel na sebe nenechá dlouho čekat, a nemýlil jsem se.

V březnu letošního roku rozhodla správní rada Zdravotní pojišťovny Metal-Alliance, že nadále bude jednat o sloučení již pouze s Českou průmyslovou zdravotní pojišťovnou. Všech deset členů správní rady pojišťovny zvolených za významné zástupce zaměstnavatelů a významné odborové organizace takto hlasovalo proti pěti zástupcům nominovaným vládou, respektive ministerstvem zdravotnictví.

Česká průmyslová zdravotní pojišťovna vznikla z miniaturní zdravotní pojišťovny Agel v roce 2009. Na jejím začátku byla žádost zdravotnického řetězce Agel ovládaného Tomášem Chrenkem, předložená ministerstvu zdravotnictví v roce 2008. Ministerstvo zdravotnictví nemělo licenci ZP Agel nikdy udělit, protože stejný zakladatel současně ovládá řetězec dvanácti nemocnic a více než dvacet dalších zdravotnických zařízení. Přesto tehdejší ministr Tomáš Julínek a jeho náměstek Marek Šnajdr ZP Agel licenci udělili s odůvodněním, že nemají jinou možnost.

Kukaččí vejce mezi pojišťovnami

Při hledání souvislostí je třeba se podívat do roku 2006 (v závěru volebního období

2002–2006), do doby krize Všeobecné zdravotní pojišťovny, která se potýkala se ztrátou 10 miliard korun. Tehdejší ministr zdravotnictví David Rath předložil návrh novely zákona, jehož součástí bylo 16% navýšení plateb za tzv. státní pojištění (děti, ženy na mateřské dovolené, důchodce a nezaměstnané). K jeho velkému překvapení při projednávání zákona v Senátu vystoupil tehdejší senátor Tomáš Julínek a navrhl zvýšení plateb o 25 %.

Nikdo tehdy nechápal proč, ale zanedlouho se ukázalo, že to byl velmi dobře promyšlený krok. Po volbách v roce 2006 se totiž ze senátora Julínka stal ministr zdravotnictví, který do vládního prohlášení protlačil transformaci zdravotních pojišťoven na akciové společnosti, a jeho tým pod vedením Pavla Hroboně začal připravovat převod stávajících zdravotních pojišťoven. Součástí záměru byl i plán, podle kterého se prostředky na účtech měly stát majetkem transformovaných zdravotních pojišťoven. Ovšem, zatímco na konci roku 2006 měla VZP ztrátu 10 miliard, pak ke konci roku 2007 měly všechny zdravotní pojišťovny přebytky na účtech ve výši 40 miliard korun.

Založení ZP Agel mělo ve své době hluboký účel. Zatímco ostatní zdravotní pojišťovny by musely procházet složitým procesem zestátnění a poté transformace na akciovou společnost a pozdější privatizaci, pak ZP Agel by vzhledem ke své jasné majetkové struktuře byla transformována nejrychleji a byla by první na startu privátních zdravotních pojišťoven.

Paragrafové znění zákona o zdravotních pojišťovnách bylo připraveno v květnu 2008, připravovalo se v naprosté tajnosti, a dokonce mimo budovy ministerstva. Tehdejší premiér Topolánek však kvůli odporu části poslanců KDU-ČSL a dvou poslankyň Strany zelených čelil i odporu odborné zdravotnické veřejnosti a obavám tehdejších hejtmanů ODS o výsledek krajských voleb. Nakonec zřejmě nařídil ministru Julínkovi reformu rozdělit do dvou kroků a nejvíce problémové zákony – o veřejném zdravotním pojištění, o zdravotních pojišťovnách a o univerzitních nemocnicích – odložit

na vhodnější dobu po volbách do zastupitelstev krajů v roce 2008.

Krajské a senátní volby tehdy naštěstí skončily drtivou porážkou ODS a ministr Julínek, který ještě po volbách na sjezdu ČLK hřimal se dvěma složkami v ruku – toto už jsem prosadil (ve vládě) a toto ještě prosadím, se musel odporučet. Ministerstvo však ve skutečnosti řídil náměstek Šnajdr po celé čtyři roky (2006–2010) a ten také činil kroky vedoucí k postupnému ovládnutí řady zdravotních pojišťoven koncernem Agel.

Už v závěru roku 2008 se objevil plán na ovládnutí tří zdravotních pojišťoven – Hutnické zaměstnanecké pojišťovny, České národní zdravotní pojišťovny a ZP Metal-Alliance. Jakmile jsem se o tomto závěru dověděl, předložil jsem návrh zákona, který tomu měl zabránit. Bohužel, můj návrh byl ve Sněmovně schválen teprve 12. května 2009 – v ten samý den ministryně Jurásková podepsala sloučení ZP Agel s Hutnickou zaměstnaneckou pojišťovnou, a než zákon prošel Senátem a opětovným projednáním ve Sněmovně, podepsala ministryně sloučení s Českou národní zdravotní pojišťovnou. Další na řadě měla být ZP Metal-Alliance, ale toto sloučení již překazila platnost mého zákona.

I tak je obdivuhodné, jak z miniaturní ZP Agel, která za jeden rok přetáhla jiným pojišťovnám 60 tisíc pojištěnců, vyrostla na základě dvou hlasování správních rad a dvou podpisů ministerského pera Česká průmyslová zdravotní pojišťovna se 730 tisíci pojištěnců a obratem 14,5 miliardy korun. Je to naprosto nenormální stav, aby firma, která provozuje nemocnice a zdravotnická zařízení, současně ovládala platebnu, do které jí měsíčně přichází 1,2 miliardy korun. Takové propojení a v takovém měřítku není nikde na světě možné ani únosné, protože představuje zásadní ohrožení udržitelnosti financování zdravotního systému.

Ministr v tísni

Dnes, po třech letech, tedy dalšímu posílení Chrenkova zdravotního impéria – největšího zdravotnického koncernu v České

Všeobecná zdravotní pojišťovna, poslední garant pro všechny občany. Foto www.vzp.cz

republiky – stojí v cestě už jen rozhodnutí a osobní statečnost ministra zdravotnictví Leoše Hegeře. Ministr si bohužel tuto situaci způsobil sám, když v návrhu zákona, který osobně předkládal, umožnil další slučování zdravotních pojišťoven. Pokud slučení České průmyslové zdravotní pojišťovny se ZP Metal-Alliance (na které není právní nárok) povolí, pak vznikne po VZP druhá největší zdravotní pojišťovna – ovšem na rozdíl od VZP – s největšími příjmy na jednoho pojištěnce.

Pan ministr je také předkladatelem věcného návrhu zákona o zdravotních pojišťovnách, který má nahradit dva dosavadní rozdílné zákony o VZP a o zaměstnaneckých zdravotních pojišťovnách. Není bez zajímavosti, že v tomto návrhu zákona, který má odstranit výlučné postavení VZP, se píše, že klienti zdravotní pojišťovny, která se dostane do insolvence, se stanou klienty ZP, která má největší příjmy na jednoho pojištěnce... V souvislosti s tím, jak je VZP soustavně cíleně zadlužována – převzetí předlužené ZP Média (– 450 milionů), financování projektu IZIP (– 2,5 miliard), programy AKORD, Nový AKORD, uzavírání smluv na nové kapacity (luxusní nemocnice SURGAL v Brně), případně její nová špatná smluvní politika,

kdy se VZP snaží nesystémově zrušit celá oddělení mnohdy ziskových nemocnic na úkor předimenzovaných kapacit hůře hospodařících nemocnic – není nemyslitelné, že i VZP jednou může skončit v rukou Agelu. A všichni občané v České republice se tak stanou, podobně jako na Slovensku, pojištěnci jedné jedině finanční skupiny (viz <http://marekblaha.blog.sme.sk/c/270510/Rok-Penty-vo-vlade-55-miliona-rukojemnikov.html>). Ovšem s jedním rozdílem, na Slovensku budou klienty Penty, v České republice budou klienty Agelu, který bude ovládat všechny články zdravotního systému – od regionálních nemocnic, laboratoří, lékáren a distribučních firem dodávajících léčiva přes ordinace praktických lékařů nebo polikliniky až po fakultní nemocnice a zdravotní pojišťovny. A bude to se všemi důsledky pro zdravotní systém a jeho ufinancovatelnost, až po peníze nás pacientů.

V Českém zdravotním systému vznikla obrovská nerovnost – jednak mezi zdravotními pojišťovnami, které až na Chrenkovu výjimku žádné nemocnice ani zařízení nemají, a především mezi zdravotnickými zařízeními, z nichž většina nemá za zády „vlastní“ zdravotní pojišťovnu, která je může zvýhodňovat v platbách

na úkor ostatních „cizích“ zdravotnických zařízení. Navíc vzniklý koncern (ordinace praktických lékařů – polikliniky – lékárny – dodavatelé léčiv – nemocnice – laboratoře – zdravotní pojišťovny) umožňuje optimalizovat tok peněz, daně a ještě zbude dost peněz na financování nákupu dalších zdravotnických zařízení. Příkladem mohou být poslední případy – nejdříve cílené zadlužování nemocnice v Novém Jičíně a potom její odkup i s dluhy, postupně ovládnutí nemocnice v Pardubicích a podobně. To je zřejmě velmi pravděpodobný scénář pro řadu dalších krajských nemocnic po příštích volbách do zastupitelstev krajů.

Hrozba: koncentrace ekonomické moci a politického vlivu

Pátráme-li v historii, zjistíme, že na začátku byla velmi významná spolupráce pana Stanislava Grosse s panem Chrenkem ve věci Třineckých železáren a pak následoval rozmach zdravotnického impéria Agel. Pronájem nemocnice ve Valašském Meziříčí, pronájem všech krajských nemocnic v Olomouckém kraji zastupitelstvem Olomouckého kraje, pronájem celého železničního zdravotnictví správní radou Českých drah na začátku Topolánkovy vlády a tak dále. Lidové noviny napsaly, že pan Chrenek velmi dobře spolupracuje jak s ODS, tak s ČSSD – že při volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2010 fandil nejdříve ve volebním štábu ODS, když se však procenta vychýlila ve prospěch ČSSD, přesunul se pragmaticky do štábu ČSSD. Pro práci ve svém byznysu získal i pana exministra obrany a exnáměstka ministra financí – pana Bartáka, podezřelého z korupce, a aby to nebylo málo, rovnou i jeho vyšetřujícího – elitního detektiva Vrbu v kauze Tatry a Pandury.

Je to právě obrovská koncentrace ekonomické moci a politického vlivu v rukou jedné skupiny, která ohrožuje náš zdravotnický systém, podobně jako na Slovensku. Kupodivu se nad tím novináři příliš nepozastavují, odborářům to zřejmě nevádí, nebo o tom nesmějí mluvit. Výzva lékařů „Děkujeme, odcházíme“ měla svůj obrovský náboj a šanci v českém zdravotnictví mnohdy změnit, bohužel se původních třináct požadavků omezilo na jediný – mzdový. Česká lékařská komora protestuje proti omezení dostupnosti péče, ale tyto zmíněné podstatné věci jí zřejmě vůbec nevádí. Možná je dovoleno protestovat jenom proti něčemu. To ostatní musí počkat ještě pár měsíců nebo rok na nějakou českou Gorilu.

Žijeme bohužel ve státě, kde obyčejný pingl má větší moc než policista nebo ministr. Po 22 letech budování demokracie jsme se dostali na úroveň, kdy se lidé opět začínají bát svobodně mluvit, kdy jsou mezi námi rovní a rovnější. A pan prezident se nepozastavuje nad příčinami ohrožení demokracie – nevymahatelností práva, nefunkční justici. On za ohrožení demokracie považuje odposlechy, díky nimž se lidé dovidají krutou pravdu o skutečné mafi v České republice.

Zdá se, že nic nestojí v cestě ovládnutí celého českého zdravotnictví skupinou Agel. A přece existuje řešení. Zákonem zamezit ovládnutí zdravotních pojišťoven a zdravotnických zařízení stejnými osobami a stanovit, že veškerá smluvní ujednání mezi ZP a zdravotnickými zařízeními vyžadují ke své platnosti povinnost zveřejnění na stránkách obou zúčastněných, rozšířit okruh střetu zájmů členů správních rad zdravotních pojišťoven a správních a dozorčích rad nemocničních akciových společností.

A samozřejmě mít politickou odvalu odstranit z řízení dozorčí rady největší zdravotní pojišťovny VZP bývalého náměstka ministra, dnes poslance Marka Šnajdra, který se na současném stavu zdravotnictví významně podílel a podílí.

Ludvík Hovorka (1963) je bývalý poslanec KDU-ČSL, člen výboru pro zdravotnictví a současný kandidát do Senátu Parlamentu České republiky za obvod 80 Zlín.

ODPOSLECH

Jak na úspory

Při interpelacích 15. března v rámci 36. schůze Sněmovny Parlamentu ČR poslanec Ladislav Velebný připomněl veřejné prohlášení premiéra Nečase, že vládní boj s korupcí ušetřil naši zemi minimálně deset miliard korun. Zeptal se ho, kde ty miliardy jsou, jak s nimi bylo naloženo. Z odpovědi pana premiéra vyjímáme: *Toto číslo je samozřejmě expertní odhad. Provedli ho lidé, kteří spolupracují v rámci protikorupční skupiny u Národní ekonomické rady vlády. Ten výpočet vychází z několika položek. Já bych chtěl v první řadě zmínit to, že v minulém roce byl přece jenom větší důraz kladen na transparentnost veřejných zakázek. (...) Dnes mohu říci, že všechny ústřední orgány státní správy zveřejňují všechny veřejné zakázky na svých webových stránkách, včetně znění smluv. To samo o sobě vytváří tlak na snížení cen v rámci veřejných zakázek, protože roste veřejná kontrola ve smyslu kontroly jednotlivých účastníků trhu, kteří se o případné zakázky ucházejí. (...) Musím také připomenout, že i rozhodnutí vlády o takzvané ekologické zakázce (pozn.: vypsané spořivým ministrem financí Kalouskem) samozřejmě přineslo velmi výraznou potenciální úsporu, protože i ty nejvíce odvážně, když to řeknu zjednodušeně, odhady říkaly, že maximální strop ceny by se měl pohybovat někde okolo 45–46 mld. korun s tím, že my jsme samozřejmě byli zklamáni tím, že nabídky byly výrazně vyšší. To znamená, kdybychom šli cestou této ekologické zakázky, kdy ceny byly okolo 56 mld. korun, tak musím říci, že při těch nejdůležitějších odhadech ve výši 46 mld. korun by to znamenalo dalších zhruba 10 mld. korun, které byly tímto způsobem ušetřeny. (...) Samozřejmě, někdo může namítnout, že když něco plánuji a nekoupím, není to úspora. Ano, demagogicky takto lze namítat, nicméně skutečností je, že je-li vypsaná veřejná zakázka, tak ta mimo jiné vyjadřuje více než vážný úmysl zadavatele tento výdaj uskutečnit (...). A jestliže tuto veřejnou zakázku nerealizuje, tak nade vši pochybnost dochází k úspoře těchto prostředků, které byly plánovány na financování této zakázky, kdy úmysl vypsat zakázku vyjadřuje vážný úmysl tyto prostředky utratit, a mohou být realokaci použity někde jinde. Čili objektivně dochází k úspoře ve veřejných rozpočtech. Já jsem řekl, že i po platnosti nového zákona o veřejných zakázkách od druhého čtvrtletí letošního roku – je-li v letošním roce celkový objem veřejných zakázek ve veřejné správě odhadován zhruba na 460 mld. korun – pouhé tříprocentní snížení cen by znamenalo okolo 14 mld. korun jenom v rámci této nové legislativy a tlaku, který tato legislativa vytváří vůči navyšování cen. – To je skvělé. Takže až tato vláda přestane rozhazovat, tak možná dojde i na potřebné: učitele, postižené, důchodce.*

jp

Zdravotnická zařízení AGEL – 2011

Česká republika (AGEL)

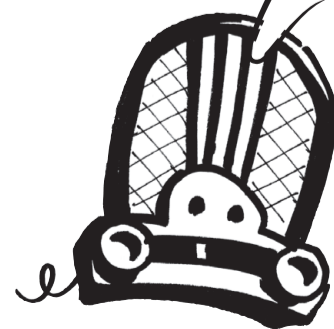
Šumperská nemocnice
Dialýza Šumperk
Transfuzní odd. Šumperk
Poliklinika Česká Třebová
Kardiologické centrum AGEL Pardubice
Poliklinika Nymburk
Dopravní zdravotnictví Praha
Nemocnice s poliklinikou Praha (Italská)
Poliklinika Plzeň
AGEL a.s. Prostějov
Středomoravská nemocniční a.s. Prostějov
Nemocnice Prostějov
Vzdělávací institut AGEL Prostějov
Medical Systems a.s. Prostějov
Nadace AGEL Prostějov
Martek Medical a.s. Prostějov
Poliklinika Olomouc
Nemocnice Píseň
Onkologické centrum Nový Jičín
Radioterapie a.s. Nový Jičín
RŠP LAB a.s. Nový Jičín
(Nemocnice Nový Jičín – nově)

Poliklinika Ostrava
Oční centrum Ostrava
Vítkovická nemocnice Ostrava
Podhorská nemocnice Bruntál a Rýmařov
Nemocnice Šternberk
Nemocnice Valašské Meziříčí
Nemocnice Podlesí Třinec
Nemocnice Český Těšín
Repharm a.s.
CGB Laboratoř
ZenAGEL a.s.

Slovenská republika (AGEL SR)

AGEL SK Bratislava
Medirelax M+M Bratislava
Diagnostické a léčebné centrum Zvolen
Dom sociálních služeb Krupina
Nemocnice Zvolen
Forlife Komárno
Diagnostic AGEL Banská Bystrica
Všeobecná nemocnice s poliklinikou Levoča
Tymian s.r.o. Levoča
Nemocnica Krompachy

Kdo šetří,
má za tři.

Rozhovor s Jiřím Jarošem:

Rozkrývání historie v kauze Salm

Nejdříve zkusme zrekapitulovat krátce fakta o knížeti Hugovi Salmovi-Reifferscheidtovi a jeho rodu.

Salmové jsou stará lucemburská rodová šlechta, jejíž stará větev je doložena podle Wanke-
lova rodopisu již kolem roku 1415 na hradě Salm podle řeky Salmon. Větev Reifferscheidtů-Raitz přišla do Čech hluboko po Bílé hoře. Sňatkem s hraběnkou z Drnovic čili z Roggen-
dorfu získali roku 1743 panství Rájec. Jejich titul zní správně Altgraf und Fürst (starohrabě a kníže). Na Moravě byla starohrabata jen dvojí – Althanové a Salmové, tudíž stáli hierar-
chicky vysoko. V roce 1766 přikoupili majetky v Blansku a až do roku 1945 byli majiteli rájec-
kého panství. Hugo Salm, poslední majitel, byl sirotek, a jeho panství spravoval hrabě Štern-
berk, jeho strýc, protože Hugův otec skončil údajně sebevraždou pro bankrot panství v ro-
ce 1903. Ekonomická situace byla velmi špatná. Hrabě Šternberk se to snažil nějak srovnat, ale nedařilo se mu to. Až v roce 1925 nastoupil jako generální plnomocník tohoto velkostatku hrabě Karel Belcredi z Lišně.

Ten jej držel až do nucené říšské správy v ro-
ce 1942, jež byla z vojenských důvodů uvale-
na i na další podniky v protektorátu. Jednalo se o hospodářsko-strategické opatření Říše pro vojenskou výrobu.

**Belcredi se hlásil k Čechům, ale co ostatní ve-
doucí úředníci na panství?**

Mezi nimi byli i takoví lidé jako Němec Adal-
bert Augustin, který přišel jako kriegerkame-
rad z první války do Rájce a stal se ředitelem Salmovy šamotové továrny (pozn. red.: Krieger-
kameradschaft byl spolek německých veteránů z první světové války, po roce 1939 sjednoce-
ný Hitlerem, v němž byl platícím členem i kníže Salm). Stal se taky členem SA (pozn. red.: Stur-
mabteilung, paravojenská organizace, která sloužila nacistické straně NSDAP a v Českoslo-
vensku podporovala Henleinovu sudetoněmec-
kou stranu) a sudetoněmeckého Freikorpsu (pozn. red.: tajná prohitlerovská teroristická a záškodnická organizace). V roce 1938 odmí-
tl splnit mobilizační závazek vůči Českosloven-
ské republice, uprchl do Rakouska a tím se stal vojenským velezrádce. Vrátil se až po amnes-
tii druhé republiky a Salm ho nechal ve svém podniku ve funkci dál. Až do doby, kdy byl po-
věřen jinými úkoly, zřejmě nějakými špionážní-
mi, a odešel do Prahy, kde jeho stopa mizí... Po válce byl hledán vojenským prokurátorem pro velezradu. To byl jeden příklad Salmova špat-
ného jednání vůči republice. Ve druhém šlo o Maxe Zahna, který byl germanizátor, člen SA a blockleiter (pozn. red.: vedoucí) místní nacistické buňky. Udal množství lidí a byl potom mi-
mořádným lidovým soudem odsouzen k sedmi letům, ale ve vězení zemřel. Panství vedli ně-
mečtí nacističtí úředníci – ředitel statku Wesel-
ka, vrchní účetní Chwatik-Tugemann, prokuris-
ta Goerdl, tajemník Obenrauch, nadlesní Zeiner a další. Byli zde již za první republiky, kdy ně-
kteří byli podle archivů henleinovci.

Jaký byl Salmův poměr k Rakousku a pak k Československu?

Byl příslušníkem rakouské zemské šlechty. V roce 1914 narukoval ke 14. pluku dragounů a byl zařazen na srbskou a slovinskou frontu. V roce 1917 byl pro nemoc vyřeklamován do automobilního oddílu ve Vídni a odsud přešel do habsburské panské sněmovny, kde setrval až do převratu. Po něm, v roce 1919, v létě slo-
žil věrnost československé armádě – nastal obrat! – a byl zařazen ke kurýrní službě nejdříve

v Praze, pak ve Vysokém Mýtě. Na Slovensko a na Podkarpatskou Rus se dostal až na pod-
zim roku 1919. Frontových bojů se nezúčastnil. Sloužil v Michalovicích, Košicích a Užhorodu, kde se zúčastnil obsazování. Takže lze říci – a to mu slouží ke cti – že podporoval činně československý stát v armádní činnosti. Neměl však bojové akce a nebyl ve Svazu českosloven-
ského důstojnictva ani v legionářské obci. Dá se však říci, že tehdy se krátce jeho ra-
kouská loajalita změnila na československou.

Zámek v Rájci nad Svitavou. Rodinné sídlo Salmů. Foto www.concentus-moraviae.cz

V roce 1930 se přihlásil k německé národnosti. To ještě nelze považovat za nějakou zradu. To tehdy bylo legitimní. Byli jsme vícenárodnostní stát. Přihlásil se k Němcům s celou rodinou a nikdy to nevymazal. Jeho potomci dnes tvrdí, a vedli spor s ministerstvem vnitra, že ho tam zapsal sčítací komisař proti jeho vůli, ale podle předpisů to sčítací komisaři mohli zapisovat a bylo to platné. Kdyby nesouhlasil se sčítacím komisařem, tak nemohl být zapsán. Na opravu měl celá léta! Ministerstvo v této věci vyhrálo i u Ústavního soudu.

Kdy došlo ke změně?

Neutrální poměr pak skončil zradou ČSR podepsáním Fragebogenu (pozn. red.: podrobný říšský dotazník, který byl přihláškou k Říši). A následně – což je podle nás legionářů mnohem horší – 15. listopadu 1939 podal přihlášku k paravojenskému spolku N. S. Reichskriegerbund, vojenskému nepříteli československé armády. Držel jeho prapor, podle vyšetřovatelů platil příspěvky a dal 40 000 korun na Winterhilfe (pozn. red.: zimní pomoc pro německé vojáky v SSSR). Podle vyšetřovatelů byl platícím členem Deutsche Arbeitsfront (DAF) a BDO (pozn. red.: organizace přidružená a pod ochranou NSDAP). Vedle 15. listopadu 1939 (přihláška Kameradschaftu) a 1. ledna 1943 (člen Bund Deutscher Osten, BDO) je důležité 29. září 1939, kdy podepsal s celou rodinou Fragebogen. Tam je třeba zdůraznit, že on to podepsal za sebe a za dvě nezletilé děti. Fragebogen podepsala také paní kněžna – nositelka Čestného kříže říšských matek – a podepsala ho dcera Ida a dcera Elisabeth. Oni to dnes vypráví tak, že to podepsal proto, aby ochránil 120 českých zaměstnanců. To je nesmysl, protože on podpisem Fragebogenu krom sebe a rodiny nemohl nikoho ochránit, zvláště nemohl ochránit protektorátní příslušníky. Naopak, on se podpisem zavazoval být věrný Říši. To znamená, že musel jako občan Říše oznamovat nepřátele Říše. Například, podle jiného badatele, když měl ve svém zámku Blansko na bytě rodinu doktora Ippena, tak podle zákonů Říše na ochranu německé krve a cti byl povinen oznámit, že tam má neárijce.

Tím vším se opravdu přidal na druhou stranu barikády. Správně to kodifikoval Ústavní soud v případě Colloredo-Mansfeld a teď i v jeho případě: Podpis Fragebogenu znamenal v době těžkého ohrožení státu projev přihlášení se k agresorovi, který rozvrátil a zničil republikánsko-demokratickou podstatu státu. To byl jednoznačný projev zrady.

Někteří šlechtici naopak dobrovolně zůstali protektorátními občany – i přes riziko perzekuce.

nikdo v jeho rodině, to vše jsou nevěrohodné fabuláty. Dokonce existují čestná prohlášení svědků a příbuzné, že nikdy nebylo doloženo, že byl v odboji.

Z hlediska formálního jenom odbojáři a ministerstvo vnitra můžou dát dobroděti, že pan Salm byl ve spojení s odbojem. Jenže to tak nikdy nebylo. Máme seznamy všech odbojářů, kteří byli registrováni, a je tam také k ČSR loajální hrabě Mensdorff-Pouilly z Boskovic! Ale pan Salm tam nikdy nebyl a nikdy se tam nedostane.

Jak to bylo s jeho prozatímním československým občanstvím, na něž se odvolávají restituentky, a které mu bylo vystaveno roku 1946, 18 dní po smrti?

Podle nás odbojářů šlo o humanitární čin boskovického ONV, podle dekretů o podvod dvou úředníků. Náš zesnulý místopředseda Karel Klemsa i náš člen okresního výboru pan Kučera dokládali, že prozatímní osvědčení bylo panu Salmovi posmrtně vydáno nikoli pro osvobození z kolaborace, ale pro odběr českých potravinových lístků pozůstalé rodině, aby nestrádala.

Vrátme se zpět ke spolku Kriegerkameradschaft (Reichskrieger Bund). V něm působil nacista Tugemann...

On měl strašnou pověst. Byl vedoucím NSDAP Rájce, místostarosta za Němce a vrchní účetní Salmova statku. Prý pořád chodil v uniformě SA. Pamětník Miroslav Musil, od něhož mám soubor fotografií ze svatby Idy Salmové a von Schoellera, říkal, že Tugemann (původně Chwatik) chodil pod okna a udával lidi za poslech rozhlasu, Londýna nebo Moskvy. Těch případů tam prý bylo hrozně moc.

Tugemann zasáhl i vaši rodinu.

On dostal od doubravické udavačky dopisy. Jezdila za ním na kole do Rájce. Když viděla, že doubravický poštmistr zachytává její dopisy, které chodí na gestapo do Brna, tak zajela do Rájce a do Blanska a tam je předala. A oni zavolali gestapo, byl zátah v Doubravici a mého dědečka to stálo život, nevydržel výslechy. To byl zločin. Sokol strýc Štěrbáček pak zahynul v Osvětimi. Následný zločin. Já jsem se to poprvé dozvěděl, když mi táhlo na jedenáctý rok a teta mi ukazovala strýčův osvětimský oblek s trojúhelníkem politického vězně a jeho čapku. Její pláč nezapomenu do smrti. Když mně to vše vyložila, řekla, že hlavní strýjce byl ten rájcejský Tugemann a jeho soukmenovec Weselka. Oni vlastně spunktovali ten zátah na doubravické sokoly. U dědečka v domě totiž balili výbušniny na vlaky a scházeli se tam odbojáři ze sokolské organizace Jindra. Udavačka udala v dopise 25 lidí. Ty dopisy našel potom strážmistr Bartoň po válce v Tugemannově archivu. Já jsem z matčiny strany přišel o dědečka a o strýce v Osvětimi, a pak jsem přišel ještě o dalšího strýce Kunce, který byl st'at v sekýrárně na Pankráci. A pak o strýce z otcovy strany, též Osvětim. Další strýc přežil Breslau. Otec byl totálně nasazen.

Vím, že jste chtěl pamětní deskou připomenout své příbuzné.

Především dědečka. On byl totiž velmi vážený legionář a nikdy neměl žádnou pamětní desku. Po roce 1948 to nešlo. Jenom strýc Štěrbáček byl zapsán na pomníku. První deska, kterou jsem umístil na dům v Doubravici, měla nápis: „Zde žil legionář Holík a odbojář Štěrbáček odvečený do Osvětimi společně s Salma Tugemannem.“ Narážel jsem na

Lhostejnost?

MOJMÍR VLAŠÍN

Dave Meslin, kanadský žurnalista a aktivista, ve svém příspěvku o takzvané lhostejnosti k veřejným záležitostem, který přednesl v roce 2010 v Torontu, velmi pěkně ukazuje na kořen věci. Především dosti přesvědčivě dokládá, že to není lhostejnost a nezajím, které vedou většinu lidí k pasivitě ohledně lokální politiky, ale že jsou to překážky, které jim stojí v cestě. Lidé se málo zajímají o své okolí, protože existují určité objektivní bariéry. Meslin je rozdělil do pěti bloků:

1. radnice,
2. veřejný prostor,
3. média,
4. nedostatek kladných hrdinů,
5. politické strany a volby.

Meslin soudí, že pokud radnice vůbec informace zveřejňuje, pak způsobem naznačující, že jí naprosto nezáleží na tom, zda lidé budou mít zájem se o věc zajímat. Většina informací se dostává ven přes takzvanou úřední desku nebo

přes oficiální inzeráty, které jsou nudné a podstatná informace (například kdy a kde se co koná) je ukryta uvnitř zcela nezajímavého textu, který spíše naznačuje, že radnice o účast občanů nemá vůbec zájem (což je často skutečně pravda).

Veřejný prostor je obsazen reklamou. Reklama nasazuje určitou laťku, jak se v dnešní době komunikují různé záležitosti. Jestliže radnice nepodává informace v kvalitě a intenzitě, jichž dosahuje alespoň průměrná reklama, nic se k lidem nedostane. Často na obecních budovách a v obecních médiích dostává prostor reklama větší a nápaditější než podstatné informace z dění obce.

Samotná média podávají veřejné záležitosti a lokální politiku jako „divácký sport“ – informují o událostech na radnici, jako by lidi mělo zajímat pouze to, zda někdo urazil starostu či zda některý zastupitel pozvracel schody, ale už vůbec ne to, co bylo podstatou jednání. Pokud se v médiích objeví článek o nové knize, divadle či restauraci, vždy se čtenář dozví, kde a kdy se akce koná, nebo jak se tam dostane. Když je to článek o kampani za cyklostezky,

Fungující občanská společnost nemůže existovat bez aktivity občanů. Následující text rozebírá bariéry, které zabraňují rozvoji aktivní společnosti.

nezjistí ani, kdo ji pořádá a jakou má kontaktní adresu. Podobné je to s usnesením obecního zastupitelstva. Jestliže novinář, který je za to placen, není schopen rozlišit podstatné a nepodstatné z projednávaných věcí, jak toho má být schopen běžný občan.

Kdo je vyvolený k akci?

Meslin se samostatně zmiňuje o roli kladného hrdiny. Zdrcující většina lidí si myslí, že aby se věci pohnuly, musí se objevit kladný hrdina, který problematiku zdvihne, podobně jako Kristus bořil stánky kramářů v chrámu Páně nebo jako král Artuš zdvihl Excalibur. No, a oni se k němu pak přidají. Mnoho lidí si myslí, že pokud by oni měli být těmi, kteří daný problém zdvihnou, mělo by se objevit nějaké tajné znamení či ruka písčící „Mene tekel“, aby bylo jasné, že právě oni mají být ti vyvolení. Netuší, že v lokálních záležitostech obce je vyvolený každý. Taky si neuvědomují, že „hrdinství“ je ze své podstaty dobrovolná aktivita, že jim za ni nikdo nezaplatí, a často ani nepoděkuje. Tato překážka ovšem spočívá na straně občana, anebo snad školy, která ho to nenaučila.

Poslední překážku vidí Meslin v politických stranách, které jsou z podstaty věci uskupeními usilujícími o moc, a z tohoto pohledu je celkem logické, že je zajímavá, co si lidé myslí, co si přejí. Problém ovšem nastává v tom, že si politické strany zjišťují pomocí průzkumů naprosto přesně, co lidi chtějí, a to jim také potom říkají. Neuvědomují si, že je to vlastně recyklace idejí a myšlenek, která vůbec nic nového nepřináší. Strany musí generovat odvážné a nové myšlenky, za kterými lidé půjdou. To se však neděje.

Problematické hrdinství se věnuje také Filip Zimbardo (například Respekt 41/2011). Ano, to je ten psycholog, který dělal známý stanfordský vězeňský experiment, kdy jedna skupina studentů představovala dozorce a druhá vězně a on jej pak musel předčasně ukončit, protože „dozorci“ začali „vězně“ skutečně týrat. Nyní se věnuje fenoménu hrdinství, zkoumá, jak se hrdinové „rodí“, jak se dají vyhledávat a zda se dají lidé k hrdinství vychovávat. I zde prováděl experiment, kdy se studentů ptal, zda by byli ochotni lhát etické komisi univerzity, aby bylo možno uskutečnit pokus, který je v rozporu s etickým kodexem, ale mohl by přinést převratné výsledky. V naprosté většině studenti tvrdili, že etické komisi by za takových podmínek nelhali. Když potom uspořádal jakoby opravdový pokus s jinými studenty a studenti měli jít k domnělé etické komisi skutečně vypovídat, většina z nich zalhala, protože měli příslibeno, že se na grandiózním pokusu budou moci dlouhodobě podílet. Ty, kteří přesto odhalili, že se na univerzitě chystá neetický pokus, označil Zimbardo za hrdiny (bylo jich 10 %). Jeho výzkum ukázal, že lidé se často podvolí systému, spíše než aby mu vzdorovali, nikoliv proto, že by jim hrozil nějaký trest, šikana či ústrky. Prostě proto, že nechtějí vyčnívat.

A co z toho plyne směrem k obcím a lidem u nás? Dvě věci – ti na radnici by měli dbát, aby občany motivovali ke spolupráci a nebáli se toho, a ti „před radnicí“ by se neměli bát si o to říct, ba to vyžadovat a za to i bojovat. Všude se povaluje nějaký ten Excalibur.

Mojmír Vlašín (1954) je ekolog, mluvčí blokády na Šumavě a brněnský zastupitel.

Třetí návštěvenka z Ameriky

Přinášíme další ze série krátkých reflexí o Americe od našeho autora, který se vypravil do Spojených států amerických na výzkumnou stáž.

RADIM ŠÍP

V minulé Návštěvence jsem psal o tom, že člověk, který se ocitne v jiné kultuře, je jako dítě a zároveň dítětem již nemůže být. Otevře se mu svět nového vidění – vidí tolik, kolik lidí dané kultury již pro blízkost věcí vidět nemohou. Zároveň však má už potřebu dát tomu všemu nedětský, logický řád. A ten řád bude mít vždy – přirozeně – rysy jeho světa. A tak přestože vidí víc než lidé kolem něho, často je úplně slepý. Jde o ambivalentní stav, který mnoho slibuje, zároveň však nemusí vydat nic.

Když jsem druhý den v Carbondale pozoroval veverka, které mají různé barvy od rezavých a šedých pásků po celém těle přes světle hnědou až po šedivě kožichy, zaskočil mě

najednou pocit obudnosti. Pociť, že jsou stejně nebezpečné jako krysy, že si nikdo neuvědomuje jejich potměšilost a hrozbu. Tento absurdní výstřel jasnozřivosti je pro cestovatele charakteristický. Všimá si více věcí než domorodci (lidé v Carbondale o veverka téměř zakopávají), ale často si je vysvětluje naprosto mylným způsobem. Jako Kolumbus, který nejdříve indiány považoval za bytosti blízké ráje a později za ty, jež je nutné kultivovat téměř jakýmikoli prostředky.

V letadle z Detroitu do Saint Louis jsem dostal poslední volné místo. Bylo vedle silného, už na první pohled žoviálního a radostného mladíka. Okamžitě se dal se mnou do řeči. Odrážela se v něm charakteristika velké části Američanů. Bezprostřednost, s níž navazují kontakt, s níž

posléze přecházejí k tématům, které by si člověk ze střední Evropy šetřil až na chvíli osobního sblížení. Bezprostřednost, s níž se nakonec dostanou k vyjadřování vlastních názorů. „You know, já jsem spíš pravicového zaměření. Ale samozřejmě to, co říkají někteří republikáni, jsou naprosto nesmysly...“ Tam, kde by se Středoevropan snažil svůj názor obhájit nějakou „objektivní relevancí“, tam si Američan vystačí se svojí „zkušeností“, a když narazí na náznak nesouhlasu, usměje se a řekne: „You know, to je můj názor.“ A dál se usmívá.

Jen zdánlivě to vypadá, že Američané jsou jako čeští líní a lhostejní středoškoláci, kteří svoji ignoranci zaštiťují svým pseudo-prožitkem. Ostatně jaký je rozdíl mezi pseudo-faktem a pseudo-prožitkem? Jedná se

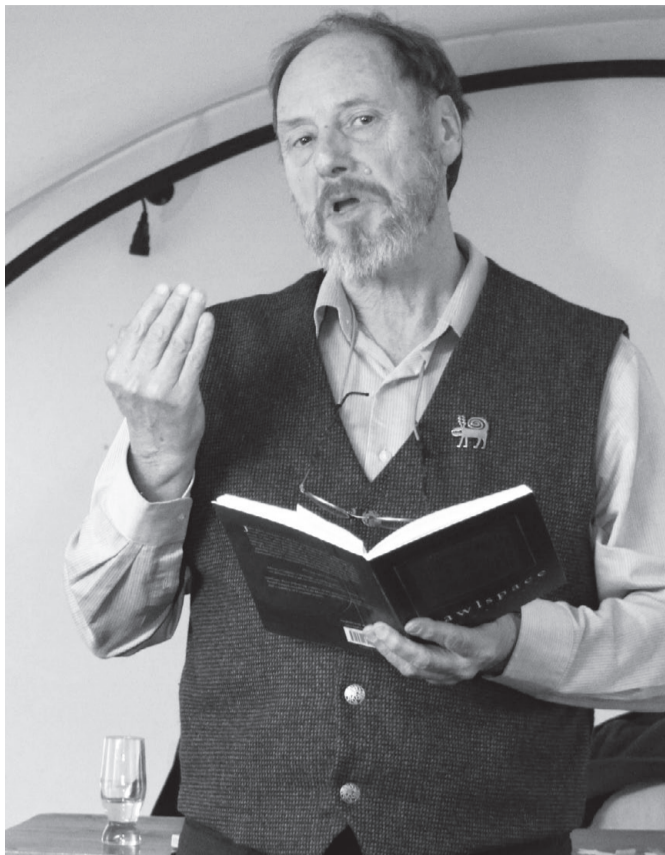
v podstatě o rituál otevřenosti a sebedůvěry, který mohl vyrůst jedině v zemi rozlehlých prostorů: Tahle země je dost velká na všechny možné zkušenosti. Ty máš svoji zkušenost, já svoji. A pokud nepřekročíš jistý hranice, pak můžeme vedle sebe žít v relativním respektu. V Evropě – na té malé stísněné hroudě – není vůbec jednoduché být takto jednoduše „multikulturní“.

Přesto jsou i v Americe hranice osobního kontaktu, které není vhodné bezstarostně překračovat. Například problém sexuality či výše výplaty. Ovšem jako každé hranice i tyto utvářejí svůj stín. Zatímco se téměř každý Američan vyhne odpovědi na otázku po výši svého platu, neexistuje zde televizní kanál, kde by se přímo či nepřímo neobhájoval

bohatství a velké příjmy. Zatímco na šedesát a více regionálních kanálech nenarazíte ani na jeden skutečně erotický film (zato na pět čistě spirituálních televizí plných kazatelů), je Amerika centrem pornografického průmyslu.

Ale tato rozpolcenost má i své úžasné plody, které zachovávajíce tabu je s humorem překračují: Když chtěl jednou rádoby ikonoklastický redaktor vyvést z míry posluchače i interviewovaného, zeptal se v přímém přenosu Gora Vidala, zda jeho první pohlavní styk byl se ženou, nebo s mužem. A dostal briskní odpověď: „Víte, že ani nevím. Byl jsem tak zdvořilý, že jsem se raději nezeptal.“

Radim Šíp (1975) je vysokoškolský pedagog.

Theresa Kishkanová a John Pass na čtení v olomouckém Konviktu 20. února. Foto Lukáš Merz a Daniel Peprník

V kanadské literatuře nejde o pouhé přežití

V únoru podnikli v České republice literární turné dva významní kanadští spisovatelé, manželé Theresa Kishkanová a John Pass. Jejich setkání s Českou republikou nebylo náhodné ani první – již v roce 2010 se účastnili konference na Masarykově univerzitě. Theresa měla, kromě jiného, také osobní důvod pro návrat. V současnosti oba manželé žijí na kanadském poloostrově Secheelt, u jezera Sakinaw. Inspirací pro jejich literární díla jsou jednak cesty do zahraničí – Theresa žila určitý čas v Řecku a v Severním Irsku – ale zvláště téměř panenská příroda, která obklopuje jejich dům. Zatímco Kishkanová přešla od poezie k próze a slaví úspěchy se svou poslední knihou, memoáry *Mnemonic: A Book of Trees*, John zůstal věrný poezii a jeho sbírka *Stumbling in the Bloom* byla oceněna prestižní Cenou generálního guvernéra Kanady.

Co vás přivedlo do České republiky a jak se vám pobyt zde líbil?

T. K.: Momentálně píši o své babičce z otcovy strany, která se narodila v Horní Lomné v Beskydech v roce 1881. Něco málo jsem o ní věděla, ale nikdy mě nenapadlo navštívit vesnici, odkud pocházela, a pochopit svět, v němž žila předtím, než v roce 1911 emigrovala do Ameriky. Po smrti mého otce se však ke mně dostaly dokumenty týkající se mých předků, mezi nimiž jsem našla pohlednici kostela v Horní Lomné, rodný list mé babičky a povolení k pobytu v Kanadě s informacemi o jejím původu. Tyto okolnosti pak vyústily v nádherný měsíc v České republice a cesta sem byla tak v jistém slova smyslu návratem domů. Nikdy předtím jsem si neuvědomila, že jsem vlastně z jedné čtvrtiny Češka! Okamžik, kdy jsem si to nahlas řekla cestou vlakem do Kolína, byl pro mě momentem hlubokého poznání.

Náš měsíc v České republice byl také plný objevů. Každé místo, kam jsme přišli, bylo oknem do české kultury. Moc se mi líbila architektura a valašské balady, zachutnala mi moravská vína, frgály a všechny ty různé druhy česnečky. Líbil se mi přednes poezie v češtině, kdy jsem si uvědomila, že přestože češtinu neznám, některé její aspekty mi něco říkají – například rytmus a jistá hudebnost veršů.

Která místa z vašeho dětství nebo mládí měla vliv na vaše psaní? Ovlivnily vás jako spisovatele nějaké konkrétní události?

J. P.: Je těžké označit ty nejvýznamnější vlivy, bylo jich tolik! Souhlasím s výrokem Wordswortha, že „dítě je otcem člověka“. Neustále mě překvapují útržky vzpomínek, které vyplouvají na povrch a chtějí, abych je vetkal do jemné látky básní. Vyrostl jsem v Calgary a Winnipegu, v kanadských prériích, a na tato místa odkazují v mnoha básních. Ve své nejnovější knize mám báseň, která je především o mém vztahu s otcem; jmenuje se *Coeur d'Alene*, což bylo jedno z prvních míst, kam jsem jako dítě jezdil s otcem kempovat. Další oblíbená oblast, kterou jsem hodně navštěvoval a která se v mých básních často vyskytuje, je Nicola Valley ve vnitrozemí Britské Kolumbie. Konkrétní události? Pravděpodobně moment, kdy jsem si uvědomil, že bych mohl být spisovatel. Bylo mi asi dvanáct a můj učitel řekl, abych před třídou přečetl svou slohovou práci. Psal jsem o podzimu v parku Assiniboine ve Winnipegu, nedaleko místa, kde jsme bydleli. Když jsem tu práci psal, bylo pro mě moc důležité správně pojmenovat ty stromy. Doptával jsem se na jejich názvy a také na názvy odstínů barev. Myslím, že jsem použil slovo „rumělkový“ místo obyčejné „červené“. To byl moment, kdy jsem se začal zabývat nejen tím, jak skrze smysly vnímat svět kolem sebe, ale také tím, jak tyto vjemy výstižně popsat.

T. K.: Jako dítě jsem s rodinou často kempovala. Můj otec byl milovník historie, a tak jsme často jezdili na různá archeologická naleziště. Od raného dětství jsem vnímala krajinu jako průnik přírodní historie a lidských dějin. Tyto rané vlivy byly pro mě velice důležité. Vždycky jsem se snažila chápat souvislost mezi prostorem, pohybem lidí a ekosystémem. Také jsem si všimla, jak lidé chápou krajinu, která je formovala. Myslím, že má tvorba navazuje na tuto tradici.

Ve své monografii *Přežití: Tematický průvodce kanadskou literaturou* Margaret Atwoodová píše, že v 60. letech měli kritikové ve zvyku kanadskou literaturu podceňovat a tvrdit, že literatura, která by byla hodna diskuze, se

píše jinde. Když jste jako spisovatelé začali, měli jste pocit, že je těžké získat od kritiků uznání?

J. P.: Líbí se mi raná poezie Atwoodové, ale ne její soudy o naší literatuře. Ústřední téma, které ve své monografii vymezuje, možná platí pro literaturu z okolí Toronta. Toronto a Vancouver jsou ale velice rozdílná místa a Kanada má nespočet různých regionů a kultur. Podceňování kanadské literatury? Možná na východě, ale na západ od Skalistých hor byste literárního kritika v první polovině 60. let prakticky nenašli. V druhé polovině 60. a na začátku 70. let se všude začali objevovat básníci, kteří psali o svých osobních zkušenostech a také etnické příslušnosti. Tak se vyvinuly různé kanadské identity a literatura, která je regionální, multietnická, tradiční, genderově zaměřená, experimentální, rozrůzněná tak, jak si jen dokážete představit. Básníky určitě nikdo nepodceňoval. A dobří kritici s tím brzy přestali. Northrop Frye řekl, že kanadští spisovatelé existenciální otázku 20. století „kdo jsem“ změnili na otázku „kde je tady?“ a na tu pak odpovídali. Akademici nejdříve nevěděli, co si počít s básníkem z Prince George nebo Moose Jaw, a to nemluvím o básnících z Winnipegu nebo srílanských básnících z Toronta. Dohánějí to celá desetiletí, nejdřív byli opatrní, ale pak si uvědomili, že na tom můžou postavit kariéru.

Přežití v určitých aspektech trefně vystihuje pozici literatury ve společnosti, ale ve své podstatě se hluboce mylí. Atwoodová navázala na Frye a jeho myšlenku, že kanadská kultura je psychologickou manifestací pocitu „uvíznutí v divočině“, zoufalé touhy po přežití v drsném prostředí, přičemž srdce osadníků ve skutečnosti zůstalo v jejich domovinách, kam se chtěli jednoho dne vrátit. Atwoodová tvrdí, že naše kultura a umění nadále vyjadřují tento obranný a opatrný postoj, jehož největší aspirací je pouze přežít. To platilo možná pro Ontario a Quebec, byť ani tomu jsem nikdy moc nevěřil. Ještě méně to platí pro oblast prérií nebo vnitrozemí Britské Kolumbie, kde podmínky byly sice tvrdé, ale osadníci věděli, že možnost návratu prostě není, a proto se zcela oddali své nové zemi. Život tady nespočíval nikdy v přežití jako takovém a místní literatura nikdy toto paradigma nenaplňovala.

Jak se během let měnilo nebo vyvíjelo téma vaší tvorby?

J. P.: Já asi nejsem ten správný člověk, který by měl o tématech mých básní mluvit. Svězně skládám ze zajímavých detailů a věřím, že

POEZIE

JOHN PASS

LASZLO LOVES ERASURE

*Laszlo wants an elephant
and Mum does one, a few deft
strokes with the special pencil
on his magic tablet and bang*

*it's gone as he hits the slide knob over
and back and clears the slate for*

*circles, circles, wonderful
circles for one so young and bang*

*so vehement and decisive as once we
hit the chrome levers, the carriage returns
on those behemoth typewriters when the fit
was on us like reloading a gun and bang*

Laszlo wants an elephant.

LÁSZLÓ MAŽE

*László chce slona
a máma mu ho několika ráznými*

*tahy speciální tužkou načrtne
na magickou tabulku a prásk*

*slon je pryč, László přejede čudlíkem sem a
tam a hned má kam namalovat*

*kruhy, kruhy, nádherný
kruhy na tak malýho kluka a prásk*

s takovou rozhodností a vehemencí

*stejně jako my
jsme kdysi třískali do chromovaných páček*

a vraceli válce na mamutích psacích

*strojích jako když
v amoku zas a zas nabíjíš pistoli a prásk*

László chce slona.

Přeložil BOB HÝSEK.

se v nich smysl nebo téma objeví, ale nerad říkám, o čem jsou. Myslím, že to, o čem píšu, se příliš nezměnilo, ale doufám, že časem jsem se naučil vyjadřovat se mnoha způsoby, srozumitelně, ale komplexně. O mých básních a o mém „já“ v nich platí výrok Charlese Olsona – „lidé se nemění, pouze se více odhalují“.

T. K.: Začínala jsem jako básnířka. Vydala jsem tři básnické sbírky a pak jsem porodila tři děti. Když byly malé, nebyl na psaní čas. Myslela jsem, že až se k psaní vrátím, budu zase psát poezii. Pak jsem ale zjistila, že ji už psát nedokážu. Chtěla jsem psát o něčem, co vyžadovalo víc prostoru, než poskytuje verš. Vím, že někteří básníci to dokážou i v poezii, ale já ne. Takže jsem začala psát eseje a najednou jsem zjistila, že jsem na tuto formu psaní čekala celý život. Esej je ohebný a dá se do něj vložit cokoliv – verše, recepty, úryvky písní nebo hloubání o filozofii. Napsala jsem také tři romány a dvě novely, novela se mi jako forma taky moc líbí. V jistém smyslu je to něco jako dlouhá báseň, kde jsou jazyk a obrazy stlačeny v prostoru, ale kde je zároveň místo pro dialog, postavy a vyprávění. Mezi má častá témata patří zkoumání paměti a dějin. Když jsem byla mladší, dychtila jsem po tom, aby moje tvorba přinášela něco podstatného. Ptala jsem se sebe samé – musím se zabývat velkými myšlenkami nebo problémy, abych byla opravdová spisovatelka? Teď se tím už netrápím. Vzdávám hold malým věcem – místním a konkrétním, protože tak mohou čtenáři pochopit, jak jsou věci navzájem propojeny a že to jsou tato spojení, jež drží náš svět pohromadě.

Připravily VLADIMÍRA FONFÁROVÁ
a PAVLÍNA FLAJSÁROVÁ.

Démoni Alfreda Kubina

10. dubna si připomínáme narození grafika Alfreda Kubina (1877–1959), mistra temných fantazií, který pokračoval v linii načrtnuté Odilonem Redonem, Félicienem Ropsem nebo Maxem Klingerem.

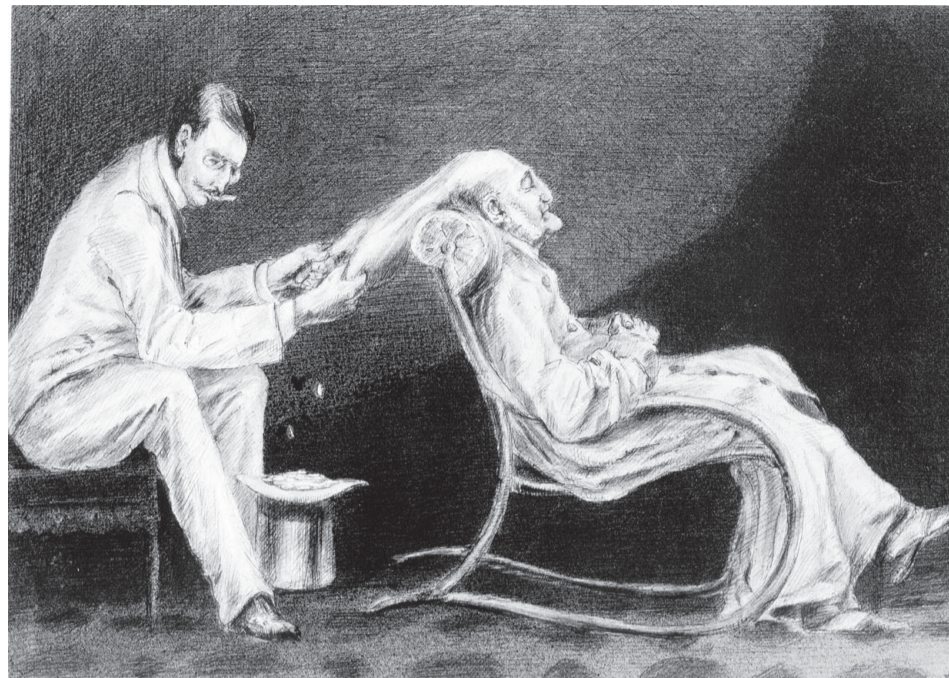
MARTINA SCHNEIDEROVÁ

Kubin se sice narodil v Litoměřicích, ale ve dvou letech se s rodinou stěhuje do Rakouska. Usadili se v Zell am See. Pokud se probíráme Kubinovým životopisem, nelze si nevšimnout, že už jeho dětská duše byla napadena mnohými traumaty. Když mu deset let, jeho matka zemřela na tuberkulózu. Otec se oženil podruhé, ale i druhá žena zemřela, tentokrát při porodu. V jedenácti letech zažil chlapec něco jako sexuální obtěžování ze strany těhotné ženy. Otec se žení po třetí. Ve škole Kubin nepatřil zrovna mezi premianty a to pokračovalo, i když jej otec, vědom si synova talentu, dal na studia do Státní školy umění a řemesel, kterou však nedokončil. Byl tedy poslán na učení ke strýci Aloisi Beerovi, jenž měl v Klagenfurtu fotografický ateliér. Věnoval se krajinářské fotografii. Ani toto studium však Kubin nedokončil a po prudké hádce se strýcem narychlo odjel do Zell am See k hrobu matky s úmyslem spáchat sebevraždu. Zbraň mu však našťastí vypověděla službu a na druhý pokus už nenašel dostatek odvahy. Bylo mu devatenáct let. Smrt matky, sexuální zneužití, neúspěchy ve studiu, pokus o sebevraždu a velmi napjaté vztahy s despotickým otcem nejsou zrovna ideálními východisky optimistického pohledu na život. Kubinův pokus vstoupit roku 1897 do armády skončil také fiaskem. Navzdory slabé konstituci byl do služby sice

přiját (sloužil v Lublani), ale během prvních několika týdnů se u něj projevila hluboká duševní krize, z které se pak několik měsíců léčil na klinice pro duševně choré.

Otec, ten krutý otec, o němž Kubin později napsal, že jej nenáviděl, mu dává ještě jednu šanci a zaplatí mu studia na mnichovské akademii. Kubin se dostává do kreslířské třídy, kterou vede Nikolaus Gysis, ale v hodinách se objevuje sporadicky a nakonec i tato studia opouští. Další velká rána ho čeká v roce 1903, kdy na tyfus umírá jeho snoubenka Emmy Bayerová. Zdálo by se, že jeho život se uklidní, když se v roce 1904 žení s o tři roky starší bohatou vdovou Hedwigou Gründlerovou. O dva roky později se pár usadí na venkovském sídle, kde se Kubin izolován věnuje tvorbě. Těžko soudit, do jaké míry to bylo soužití šťastné. Žena byla hodně nemocná a mnoho času trávila po sanatoriích, zatímco Kubin zůstával sám nebo s přáteli cestoval po Evropě. Do velké krize se jejich manželství dostalo za druhé světové války, kdy položidovský původ Hedwigy zmrazil možné zakázky pro Kubina. Hedwiga si léčila své bolesti v ozdravných, Kubin pobýval nejraději na Šumavě, kde mu společnost dělaly četné milenkyně.

Toto komplikované pole vztahů, traumatických zážitků, nedorozumění a bolesti jako by Kubina předurčilo k tomu, aby se stal jedním z nejvýraznějších ilustrátorů takzvané temné literatury (E. A. Poe, Gérard de Nerval,

Alfred Kubin, *Otec a syn*, kolem 1900, perokresba.

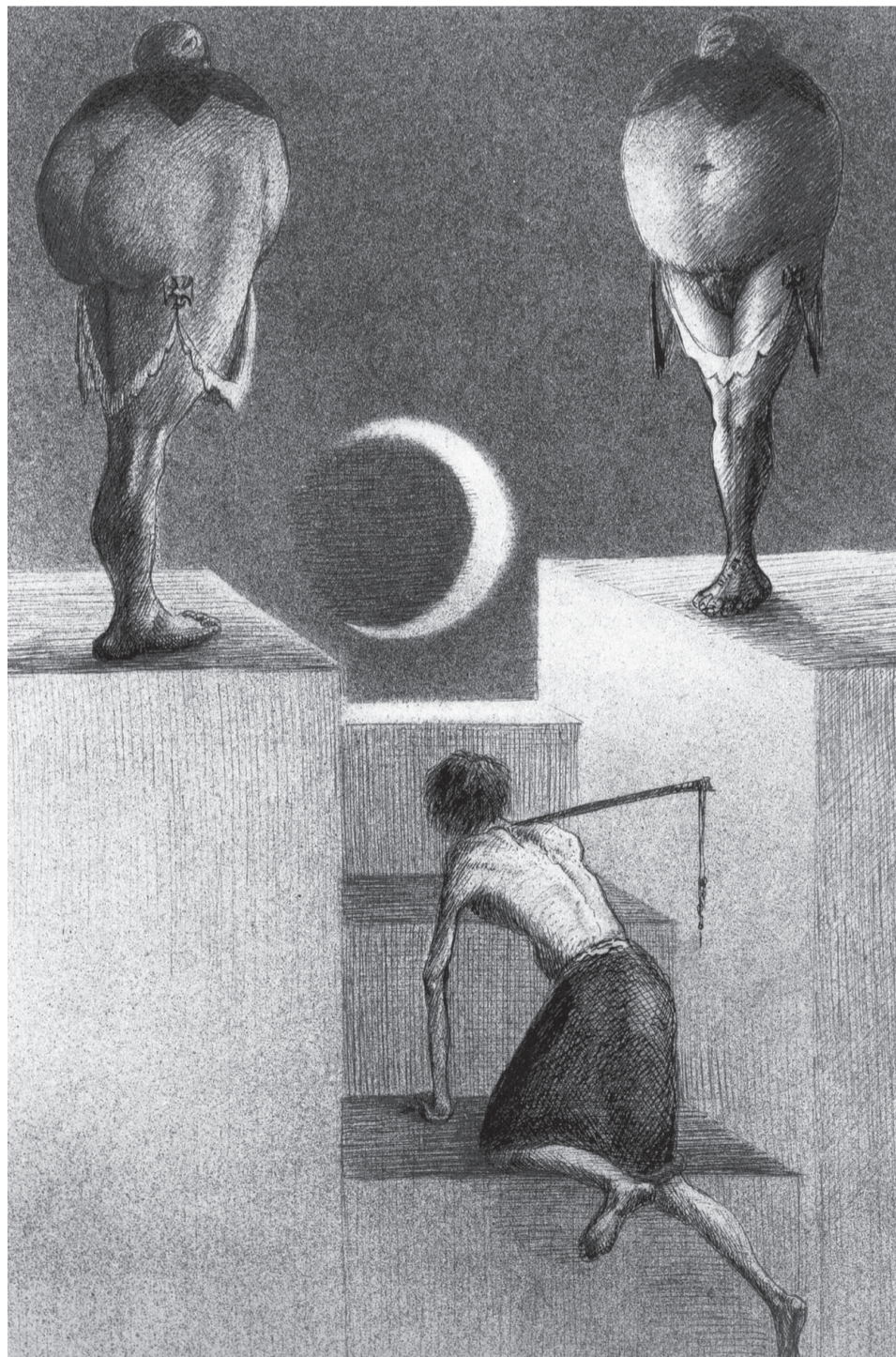
Zdroj Annegret Hoberg: Alfred Kubin drawings 1897–1909, Neue Galerie New York 2008

Dostojevskij, E. T. A. Hoffmann). Zejména poté, co vydal svou vlastní novelu *Země snivců* (1911) s ilustracemi, o něj začali mít vydavatelé zájem. Knihu napsal už v roce 1908. Aby utekl návalu depresí, vycestoval na podzim do Itálie. Knihu stvořil po návratu domů plný síly v průběhu osmi týdnů, ilustrace zabraly další čtyři týdny.

Jak jsme viděli, Kubinovo formální vzdělání bylo poněkud vetché. Přesto si jako umělec našel své vzory a následně i svou cestu. Když se v roce 1899 dostává na akademii do Mnichova, vybírá si autority podle svého gusta. Poprvé se setkává se starými mistry v Alte Pinakothek a poté, co uvidí dílo Maxe Klingera, uvědomí si, že grafické médium je pro něj skutečně to pravé. Víceméně takovým leitmotivem u symbolistně orientovaných umělců bylo, že mezi jejich četbu patřil Schopenhauer a Nietzsche. Ani Kubin v tomto směru nebyl výjimkou. V roce 1906 pak navštěvuje v pařížském ateliéru svůj další vzor, Odilona Redona. Četná přátelství ho

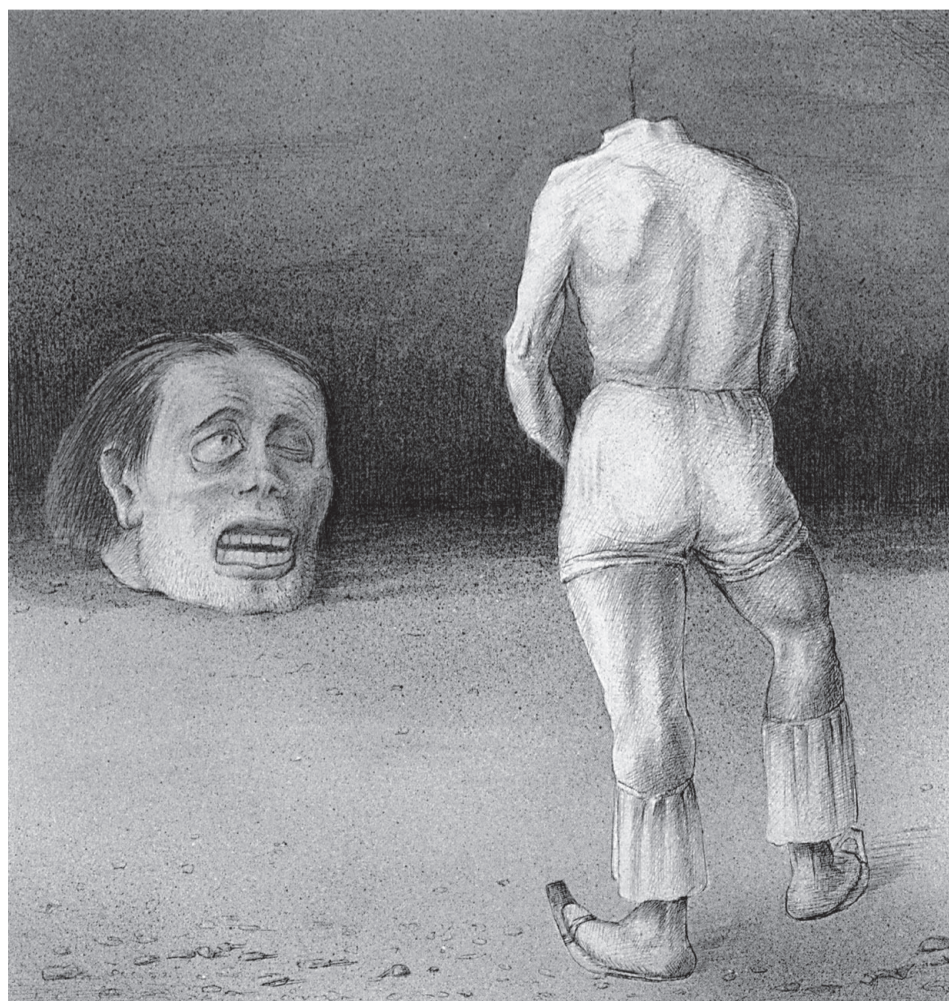
pojila také k umělcům kolem Vasila Kandinského, později se stal dokonce externím členem skupiny Der Blaue Reiter.

Je nasnadě, že Kubinovo ironické a groteskní dílo s tematikou lidských úzkostí, společenských deformací a pokřivených vztahů mezi pohlavími vycházelo z jeho vlastních trpkých zkušeností. Zpočátku intenzivně zpracovával traumata mládí, později obrazy, které zůstávaly neodbytné v mysli, nebo vyhledával a k ilustracím přijímal takovou literaturu, která by podobné nálady zrcadlila. Něco dobrého si však ze svého formálního vzdělání přece jen odnesl, a tím byla láska ke krajině, již získal ve fotoateliéru svého strýce. Existovalo jedno místo, které po celý život zjemňovalo křivolakost jeho složitě duše; byla jím Šumava. Sám ji také nazval „domov mé duše“. A bylo to místo, kde nabíral energii nejen Kubin, ale i tvorbou podobně naladěný Josef Váchal. To už je však výročí docela jiné.

Alfred Kubin, *Měsíční svit*, kolem 1901–1902, perokresba.

Zdroj Annegret Hoberg: Alfred Kubin drawings 1897–1909, Neue Galerie New York 2008

Alfred Kubin, *Sebezpozorování*, kolem 1901–1902, perokresba.

Zdroj Annegret Hoberg: Alfred Kubin drawings 1897–1909, Neue Galerie New York 2008

Brněnský lunapark aneb Divadlo ke kávě

V jarních dnech probíhá v brněnských kavárnách třetí ročník Brněnského lunaparku, kdy si můžete spolu s šálkem kávy vychutnat i divadelní představení.

IVETA ŠEDO VÁ

Obvykle poklidná kavárna Gaviota v Moravské zemské knihovně, poskytující čtenářům možnost odpočinout si u kávy od hloubání v knihách, se v půlce března zaplňuje překvapivým množstvím lidí. Na mnohé z nich se už nedostaly židle, postávají tedy u stěn nebo u baru

Divadlo Atelier. Foto Iveta Šedová

a upírají zraky na prázdný prostor pod schody, kam vstupují tři muži v tradičních japonských kostýmech („někdy nosíme krásné pravé japonské hedvábné obleky, jindy jejich krásné pravé japonské imitace“). Jeden z herců se ujímá slova a vysvětluje neznalým divákům principy divadla kjógen, komické frašky zařazované často mezi výstupy vážného divadla nó, a to včetně příkladu nalévání saké pomocí vějíře, jenž může zastupovat jakoukoli rekvizitu.

Japonské divadlo je založeno na přesné stylizaci a na precizním dodržování ustálených vzorů. Před očima diváků se tak čeští herci mění příkrčenou postavou, šouravým pohybem a hlubokým hlasem, který intonují přesně tak, jako to dělali jejich japonsští předchůdci šest set let před nimi, v buddhistické mnichy z horských klášterů. *Malé divadlo kjógenu* se na Brněnském lunaparku předvedlo s krátkou fraškou

Mnich, kostra a její obal (Honekawa), v němž nechápavý mnich přivádí svého mistra k šílenství důsledným dodržováním jeho pokynů. Vtipná hra sklízí u publika úspěch, v smích uvádí diváky nejen samotná nepříjemná situace, do níž se mistr přičiněním svého žáka dostává, ale především pohyby a gestikulace herců, kteří dokonale kopírují své japonské předchůdce.

Myšlenka Brněnského lunaparku spojujícího kavárenské prostředí s divadelními výstupy se zrodila v roce 2010 v hlavách divadelníka a provozovatele kavárny Trojka Pavla Baďury a pedagoga Ústavu hudební vědy Masarykovy univerzity Viktora Pantůčka. Z původně školního úkolu v rámci oboru Management v kultuře se díky nadšení studentů zrodil projekt, který doplňuje alternativní scénu brněnské kultury. Deklarovaným cílem Brněnského lunaparku je „seznámit širokou veřejnost s aktuální nezávislou divadelní scénou“. Tento záměr naplňují organizátoři uváděním divadelních produkcí v kavárnách, kam může přijít kdokoli a stát se tak nečekaně účastníkem divadla. Pravdou je, že většina diváků přichází do kavárny účelně za zhlédnutí představení, o němž předem ví, že se zde bude hrát. Přesto se může pro někoho stát divadlo v kavárně překvapením a méně známé poloamatérské

divadelní soubory získávají nové příznivce. Brněnská veřejnost se tak může seznámit i s alternativnější formou divadla, než jsou klasická představení v kamenných budovách.

Lunapark však zároveň přináší problémy techničtějšího rázu, a to především s nedostatkem prostoru. Kavárny nejsou primárně uzpůsobeny k divadelnímu provozu a diváci přilákání možnosti vidiny příjemné chvíle strávené u kávy a přihlížením divadelní produkce musejí často odejít, protože se na ně nedostane místo už ani na zemi u „jeviště“, ani u zdí či u dveří, v nichž se mačkají poslední šťastlivci, kteří z divadla přes řady sedících diváků ještě něco zahlédnou. Tak tomu bylo například na dalším lunaparkovém představení v kavárně Laundry, která bohužel nedisponovala takovou kapacitou jako café Gaviota. Mnoho z diváků tak muselo zůstat venku a zklamaně nakukovali dovnitř pouze zpoza oken.

V café Laundry (jako jedna ze šťastnějších příchozích jsem našla místo na zemi přímo u nohou herců, tedy s nejlepším možným výhledem) improvizovalo divadlo *Atelier*. Herci se spolu s diváky rozcvičili dechovým cvičením, poprosili technický personál, aby kvůli lepší akustice pozvedl kamennou klenbu kavárny, a přenesli se do roku 1987 mezi čičače toluenu („toluen ke kávě zdarma!“). Díky toluenu mohli herci vzltnout a od ptáků přes slony se dostali do ZOO. Řetězením jednotlivých asociací se během několika málo minut měnilo prostředí, postavy i děj. U některých situací herci zůstávali déle; když jim docházela fantazie, přesunuli se nečekaně dál. K věcem, které u publika zaznamenaly úspěch, se vraceli (například průrva v košili, na níž je nedopnutý knoflík, nebo několikrát zplynovaná manželka v troubě s pečící se kachničkou), jejich častým opakováním se ale vtip brzy vyčerpá, což si naštěstí záhy uvědomili i herci („třikrát opakovaný vtip už nikoho nebaví“). Jazykové hříčky („Drž kurz!“ „Držku?“) střídaly sekvence se zvířátky (páření morčat a křečků) nebo scény ze školy či z letadla. Improvizace je založená na náhodě a fantazii herců, někdy se podaří, jindy ne. Pripadalo mi, že hercům často

dochází vtip a nevědí, jak na svého kolegu reagovat. Je ale možné, že se příští představení vydaří lépe. Právě skutečnost, že je každé představení jiné, činí improvizaci výjimečnou.

Na třetím ročníku Brněnského lunaparku se v 13 různých kavárnách v 26 večerech představí celkem 13 divadel. Mnoho z nich si díky Lunaparku může najít své diváky, kteří by o existenci nezávislých divadelních souborů neměli často ani tušení. Pak už je jen na nich samotných, jestli přízeň divadlu zachovají a budou vyhledávat jeho produkce i mimo festivalové dny, nebo jestli si na jeho představení počkají do dalšího roku. Za zhlédnutí tyto divadelní výstupy určitě stojí, proto nezbyvá než nalít hrníček saké a popřát divákům dobrou chuť!

3. ročník Brněnského lunaparku – Divadla ke kávě se koná ve dnech 13. března – 25. dubna 2012 v prostorách brněnských kaváren. Více na <http://www.brnensky-lunapark.cz/>.

Malé divadlo kjógenu. Foto Iveta Šedová

Poslední malíř

Hvězdná výstava v Galerii města Blanska potvrzuje mimořádnost galerijního prostoru na malém městě.

PETR KOVÁŘ

„Udělej to ještě jednou a zabiju tě,“ říká Bruce Willis zlosynovi, který mu právě místo připálené cigarety vyrazil zub. Ve filmu *Poslední skaut* zlosyn neodolá, znovu Bruce praští, a ten, protože hraje posledního skauta, čestného a pravdomluvného, vzápětí zlosyna zabije. Víme, jak se chová poslední skaut, ale poslední malíř? Navíc na smrt malby už od přelomu století nikdo nevěří, tak proč by měl být zrovna Matěj Smetana (1980) tím posledním?

Žijeme v době hvězd. Nejen amerických a čínských, těch s pěti paprsky, jako má pentagram, jsou tu také šesticípé židovské hvězdy a v neposlední řadě vaše čokoládová hvězda, která září jen do čtyř směrů – a dosud bledne v mnoha oknech po zdařilé propagační horečce. Těžko nás nechá lhostejnými fakt, že všechny tyto obrazy obtěžkané leccjakými významy jsou výsledkem klamu. Matěj Smetana se ostatním klamům vyhýbá a tematizuje pouze ten optický; vědci mu říkají

difrakce a dochází při něm k ohybu světla, takže malý kruhový bod, jakým je hvězda na nebi, jeví se našemu oku jako hvězdička s paprsky. Matěj se hvězdě, tvaru, který šálí, věnuje dlouhodobě. Mohli bychom jmenovat například loňskou vynikající instalaci v brněnském parku Lužánky, kde se jeho hvězda zjevovala vždy na pár vteřin půlnočním chodcům v rámci přehlídky *Sochy v ulicích* (viz KN 2–3/2011).

Ne, nikdo, kdo zná tvorbu Matěje Smetany, neočekával na výstavě s názvem *Poslední malíř* malby. Za černým závěsem vstupujete do zšeřelé továrny, v níž velkoplošné projekce jednoduchých animací neúnavně vyrábějí hvězdu za hvězdou. Pentagram v kozlí pozici je matematicky vyměřován po úsečkách, rýsován a skládán, cípatým hvězdám je rotací vrácen tvar koule a v sériích vystřelován mezi souhvězdí. Neustálým pohybem výrobních pásů a černých hlubin se prostor galerie dynamizuje, rozpíná (a smršťuje?). „Továrna na abstrakci“ nemůže nepřipomenout Čapkovu

Továrnu na absolutno. Název výstavy je pak odvozen od krátkých animovaných příběhů lidí, kteří se těsně před zánikem světa dopustili něčeho, co lze v současném kontextu označit za malbu. Flek od pizzy na podlaze metra, slza rozpíjející text knihy, nebo skvrna od svěcené

vody, jejímž proudem to děvče našije do ramene svého přítele v chrámové lodi. Poslední malíř je objevitel a romantik.

Poslední malíř, Matěj Smetana, Galerie města Blanska, 31. března – 25. dubna 2012.

Poslední malíř na Zemi, animace, 6 min 22 s, 2012. Foto Petr Kovář

Cestovatel po Zemi lidí

Rozhovor s legendárním českým cestovatelem Miloslavem Stinglem.

Myslím, že cestovatel musí být svým způsobem blázen, protože překračuje hranice. Fyzicky i obrazně. Co vás pohnulo k tomuto bláznovství?

Každý jsme nějaký už od narození. Já jsem od absolutního dětství, od šesti sedmi let, chtěl poznávat svět. Jako osmiletý jsem si namaloval atlas světa se sto padesáti mapami. Jako desetiletý jsem si tam nakreslil mapu cesty kolem světa a tu jsem později vykonal. Mnozí rodiče chtějí, aby dítě dělalo přesně to, co oni. Můj tatínek byl horník a pak báňský inženýr, vodil mě do šachty, ale nebránil mně v mých zájmech. Já jsem měl určité jazykové nadání a z knížek jsem se naučil kdejaký jazyk. V devíti jsem už uměl španělštinu. Vystudoval jsem gymnázium a rodiče chtěli, abych si udělal nějaké dobré vzdělání. Byli jsme dva, sestra dělala medicínu a já jsem se hlásil na katedru mezinárodních vztahů na právnické fakultě. Na první pokus mě nevezali. Někdo na mě napsal negativní posudek, který se shodou okolností zachoval. Ukázali mi ho později v Akademii věd.

A co jste tedy dělal?

Tehdy existovala takzvaná směrná čísla, každá třída musela dát třeba jednoho strojního inženýra. Já jsem měl velkého kamaráda Waldemara Matušku. Jeho tatínek byl Cikán, Rom, na východním Slovensku. My jsme s ním a s takovou karlovarskou partou jeli na dva měsíce na Slovensko. To bylo, když jsem odmaturoval. A když jsem se vrátil domů a nevezali mě na vysokou školu, tak jsem dostal dopis od krajského národního výboru: Blahopřejeme vám k přijetí na Katolickou bohosloveckou fakultu a budete mečem církve Kristovy. Já jsem vůbec nic netušil, já jsem žádný seminář nežádal a navíc, já nevím, jak jste na tom vy, ale já si nedokážu představit, že bych celý život žil v celibátu. Vždyť jsem napsal knížku *Sex v pěti dílech světa*, to není zrovna knížka pro faráře! Ono se nakonec ukázalo, že oni museli ze třídy poslat jednoho na katolické bohosloví. A musel to být někdo z katolické rodiny. Oba moji rodiče byli hluboce věřící, maminka byla z Hané a otec, doslova na smrtelné posteli, šel ještě na pouť. Tak holt já jsem byl ten, co kádrově odpovídal.

A pak jsem to znovu zkusil do Prahy, to už se posuzovaly jen znalosti, a tam jsem byl z šesti set uchazečů nejlepší.

Co jste tedy dělal po dokončení práv?

Okamžitě jsem přešel na filosofickou fakultu, na obor, který jsem chtěl dělat. Na etnografii. A tam už byla specializace na cizokrajnou etnologii. Já jsem studoval indiány a ještě za studií

jsem se stal spolupracovníkem UNESCO (pozn. red.: v rámci Sociétés des Américanistes a Sociétés des Océanistes), což byla pro mě taková trochu politická ochrana. Vystudoval jsem a napsal jsem doktorskou práci o indiánech v Chile. Ale tam jsem tehdy ještě nebyl.

Muž z Rapa Nui (Velikonoční ostrov).

Foto © Kelly-Mooney Photography/Corbis

A po vysoké škole?

Na tuhle práci bylo jedno jediné místo v republice, a to v Akademii věd. A to měl obsazené Čestmír Loukotka, otec spisovatelky Jarmily Loukotkové, který se zabýval indiánskými jazyky. A tak jsem šel do Karlových Varů, byl jsem odtud, bydleli tam rodiče a byla tam taky pedagogická fakulta. Tam jsem učil, rok nebo dva. Když šel Loukotka v šedesáti do penze, na jeho místo se vypsala konkurz. Tam bylo asi pět set lidí a já jsem jednoznačně vyhrál. A to pak už bylo všechno jiné. V Akademii věd už na mně nikdo nic nechtěl, na schůzi ROH jsem nechodil, do žádné partaje mě nenutili. Měl jsem velké vědecké úspěchy a za rok, protože jsem uměl dobře španělsky, mně poslali učit na Kubu. Tam jsem strávil několik let. Tím už to bylo pak vyřešené. Pracovní poměr jsem měl v Akademii a učil jsem na Kubě.

A tam jste objevil nový indiánský kmen.

Ano, to byl jeden z mých největších vědeckých úspěchů.

Mě zarazilo, jak v té malé zemi, kde by člověk řekl, že je už všechno zmapované...

To je absolutně nevysvětlitelné. Ten ostrov je asi tisíc čtyři sta kilometrů dlouhý. Jsou tam však

velehory a to bylo, jako kdyby žili na Slovensku na Gerlachu místo kamzíků indiáni.

Jak jste se o nich dozvěděl?

Měl jsem z městeček poblíž nepřímé zprávy, že tam někde žijí lidé, co mají vysedlé lícní kosti, vypadají jako Asiati a jsou hrozně maličcí. Vypravil jsem se tam, to mi nikdo nebránil, a skutečně jsem je našel. Pak jsme dali dohromady druhou výpravu. Měli jsme s sebou i fyzické antropology. Takže ty indiány máme zdokumentované. Protože žili u řeky Yateras, tak jim říkáme Yaterasové. Bohužel jsme svým způsobem přispěli k jejich proměně, protože jsme jim vlastně „otevřeli hranice“ a oni začali sestupovat do dolin, do nížin a začali se mísit. Podobně jako Havajci, ti se také rádi mísí. Dneska jsou to už stokrát míšení lidí, jako svébytná skupina se asi rozplynuli.

Ale udělal jsem snad i dobrou věc. V rámci nějaké výměny tam přijeli dva televizáci z České televize a ti za mnou přišli: Pane profesore, neměl byste pro nás nějaký tip? Řekl jsem jim o těch indiánech. Vymámil jsem na kubánské televizi auto, dál už se jelo na koni a pak už jen pěšky. Tam jsou řeky, kde se musí člověk brodit. Ten film je dodnes uložený na Kavčích horách.

Jak se vám za minulého režimu povedlo tolik cestovat?

Dvojím způsobem. Zaprvé, měl jsem na starosti v práci mimoevropské země a zejména indiány. A to je, jako kdybyste gynekologovi zakazoval, aby viděl nahou ženskou. To bylo moje povolání. A pak jsem získal status tím, že jsem byl v cizině nejvydávanejší autor ze všech komunistických zemí. 16 milionů výtisků. Asi 270 vydání.

To znamená, že státu se to hodilo.

Kdyby mě nepustil, tak by neměl peníze. To bylo jako u muzikantů. Já jsem měl takovou dohodu – ministerstvo financí mně řeklo, budeš nám dávat třicet procent příjmu. A já jsem řekl, ano, ale nebudu to chtít v tuzexových bonech, ale ve valutách. Oni si, aniž hnuli prstem, nechávali třicet procent a já jsem měl ten zbytek na financování cest.

Setkal jste se s něčím, co by vás ohromilo tak, že byste si říkal, toto už je za hranicí toho, co snesu?

Napsal jsem knížku, která se jmenuje *Ostrov krásy, lásky a lidojedů*. Tam píšu, jak jsem se

setkal s posledními praktikujícími lidojedy. To tam můžete napsat, ale dál o tom nechci povídat. Mimochodem, tam bych chtěl jet znovu, na tu Papuu – Novou Guineu. Tam je 750 národů, 750 jazyků, čili to je jazykově nejrozmanitější země světa. V každé vesnici se mluví úplně jiným jazykem a nejsou to jazykové rodiny, takové jako když čeština je blízká polštině nebo ukrajinštině.

Máte za sebou neobyčejně bohatý život. Jaké jsou vaše další plány?

Píšu knížku, která vyjde v Brně v Jotě. A ještě bych se chtěl vypravit na Novou Guineu. K tomu potřebuju zdraví a pečlivou přípravu. Já nejedu jen někde na Novou Guineu. Já si vytipuju třeba kmen Kumu a snažím se o něm všechno zjistit, což je v podstatě velice málo a většinou mně slouží nějakí misionáři, kteří tam byli. Ti mně pošlou například v jazyce Kumu Otčenáš a já, protože už ho umím v mnoha jazycích, tak si ten jazyk odvodím. A pak musím mít určitou dávku odvahy nebo takového šilenství. No, a potom také pracovitost, aby tam člověk nepřijel, neviděl pěkné moře a neřekl si, já se na to vykašlu a půjdu si raději zaplavat...

Kam to cestování člověka zene? Zpočátku vlastně ani nemůže opravdu vědět, kam jede, a pak, po mnoha letech, už mu to musí dát nějaký obraz, nějaké poznání. Co vám cestování dalo?

Já necestuju po zemích. Můj nejmilejší autor je Antoine de Saint-Exupéry, autor *Malého prince*, a ten napsal i knihu *Země lidí*. Já cestuju za lidmi. Mně vzrušuje jejich rozmanitost a přitom i to, že všichni lidé mají jeden společný, řekl bych, gen lidství.

Lze ten gen nějak postihnout? Popsat?

Pro mě je to pocitová záležitost. To se dá těžko definovat. Necestuju proto, že v Tibetu jsou vysoké hory a v Grónsku ledovce. Ale že jsou tam lidi. A já se nepovažuji mezi nimi za cizince a je nepovažuji za cizince. Já přijímám jejich zvyky bezvýhradně a nevnucuju jim svoje. A při vši té rozmanitosti je to nakonec pohled na sebe sama jako ze čtvrtého rozměru.

Rozhovor připravil JIŘÍ PLOCEK.

Nezkrácená verze rozhovoru je na www.kulturni-noviny.cz

MEDAILON

Miloslav Stingl (1930) je vedle dvojice Hanzelka a Zikmund náš nejnámější

poválečný cestovatel. Vystudovaný právník a etnolog napsal v průběhu svého života přes 40 knih a stal se nejen oblíbencem několika generací českých čtenářů, ale současně i naším nejvydávanejším spisovatelem v zahraničí. Rodák z Bíliny navštívil v průběhu let více než 150 zemí, jeho odborný zájem se upíral především na indiánská a tichomořská etnika. Jeden z indiánských kmenů, u nichž pobýval, si jej dokonce zvolil za náčelníka. I po své osmdesátce má stále hlavu plnou plánů, neúnavně přednáší a vydává knihy.

Poslední ráj

Ve své nové knížce *Ostrov krásy, lásky a lidojedů*, díl první (Jota, Brno 2012) rekapituluje známý český cestovatel své zážitky a poznatky z cest po ostrovech jižního Pacifiku.

MIROSLAV STINGL

Z ostrova Rudého pásu cestují teď na Bora Bora Bílého pásu. Z raiatejské Uturoy mě přeneše staříčká dakota za pár minut. Z okénka letounu vystupuje brzy na obzor fantastický, zcela ne skutečný rozeklaný vrchol Tamanu. Tak jako Raiatea je totiž Bora Bora velmi hornatá. (...) Na divoké, krutě zvrášené Bora Boře letoun nemůže přistát. A tak usedá na rozjezdovou dráhu jednoho z ostrůvků boraborské laguny Motu Mute, která je na

polynéské poměry velice dobrá. Letiště a ještě také další zdejší věci jsou totiž dědictvím druhé světové války. A sotva jsem se trochu po Motu Mute a potom po Bora Boře rozhlédl, byl jsem doma. Nad Vaitape, hlavním městem Bora Bory, jsem uviděl typický „blockhaus“ a také trochu dalekonosných děl s anglickými nápisy. Ano – tohle všechno už znám z cesty po Melanésii, ze Šalamounských ostrovů, z heroického Guadalcanalu.

I obranu Podvětrných ostrovů (pozn. red.: část severozápadních Společenských ostrovů ve Francouzské Polynésii, k nimž Bora Bora patří) převzali za války Američané. Ale jaký rozdíl! Na melanésím Guadalcanalu je kosila japonská letadla i námořnictvo. Zabíjela je endemická malárie i desítky jiných tropických chorob. Vraždil je neprostupný prales. A tady: Japonci se na Podvětrné ostrovy nikdy nedostali. Nemocí málo, prales žádný.

Místo nedávných lidojedů našli tu podle shodného názoru všech vojáků nejkrásnější ženy světa. A také ve všem všude nejpohostinnější. A bez zábran. Navíc neuvěřitelně modré moře, pláže, jaké nezná Florida ani Havaj, a azurové nebe. Všude jinde byla válka peklem. Tady na Bora Boře byla i pro vojáky posledním rájem. Pravda, stavěli opevnění, budovali na Motu

Mute letiště, vypravovali na daleké cesty vojenské hydroplány. Neslyšeli však jediný výstřel, jen sladké písně Polynésie, neucítili jedinou kulku, jen sladké dlaně boraborských vahin.

Dodnes jsem potkával dědictví této podivuhodné symbiózy dvou světů na každém kroku. Na Bora Boře žilo za mého pobytu na dva tisíce lidí. Z nich více než 150 jsou míšenci. Synové a dcery hochů od Missouri a Mississippi. Ke svým znělým polynéským „příjmením“ nosí podivná, neobvyklá křestní jména svých otců. A všichni tihleti boraborští Johnové, Jackové a Rebecy jsou velice krásní. Často – zde v Polynésii – světlovlasí a modroocí! To po otcích. A snědí a urostlí po svých matkách. (...) Když jsem při své první návštěvě chtěl přelout z Bora Bory na posvátný ostrůvek Motu Tapu, řekl si majitel vahadlového člunu, s nímž jsem vyjednával, o tři tara. Tohle slovo však ze žádného polynéského jazyka neznám. Tara? Tara? Člunař se na mě podíval jako na zaostalého primitiva, řekl okej – a požádal mě o tolik a tolik tehdy platících CPF – místních franků. Kurs znám, rychle jsem si tedy převedl částku zpátky na hlavní používané měny, které by přicházely v úvahu, a tak už vím, co tara znamená. Tara je dolar. Americký dolar, jehož kult je tady nejhorším dítětem amerického pobytu, americké přítomnosti na Bora Boře.

Literární police

Dora Čechova

NECHTĚL JSEM BÝT
LENINEM

Labyrinth 2012, 150 stran.

Povídkový soubor česko-ruské autorky, žijící napul v Praze a napul v Moskvě, čerpá inspiraci z prostředí moskevských periferií, nevládných čtvrtí a panelákových sídlišť. Dora Čechova vypráví příběhy „obyčejných“ lidí, často neúspěšných, chudých a nešťastných. Na jejich neveselých osudech spatřujeme bídu dnešního Ruska v kontrastu s pozlátkem obydlí ruských

zbohatlíků, kteří hledí pouze na svůj zisk a okolní chudé prostředí nevnímají. Mezi nimi stojí lidé, kteří vyrostli v socialismu a po revoluci se snažili využít nových možností. V touze po úniku z bezútěšných poměrů se propoučují k ponižujícím činnostem, což je i případ mladého Kosti, který se žije jako atrakce pro turisty, když se na Rudém náměstí prezentuje jako Leninův dvojník. Čechova na tyto ztroskotané ruské duše nahlíží s lidským porozuměním a s nádechem humoru.

-iš-

Martin Coufal

VĚCEM, KRAJINÁM,
ŽIVÝM, MRTVÝM

Dauphin 2011, 145 stran.

Martin Coufal (1955), rodák z Pelhřimova, je autorem dvou knih, tu první s názvem *Texty* (1998) vydal v nakladatelství Host, druhá vyšla minulý rok v nakladatelství Dauphin. Obě knihy jsou koncipovány obdobným způsobem jako pásmo rozličných textů od básní, vzpomínek, reflexí, zápisů z cest nebo jednoslovných výkřiků po delší prozaické a deníkové záznamy. Coufal nyní žije v České Lípě a od roku 1987 je v invalidním důchodu. Do té doby vykonával různé dělnické profese. Pohled na život se text od textu liší, podobně jako s každým ránem přichází vždy jinak odstíněná nálada dne. Před očima čtenáře se tak odvíjí rozmanité kontinuum od nadšení po rezignaci. Některé záznamy k vám možná neproniknou, jiné vás osloví velmi: „Nekonečnost probdělých nocí, přitom život tak krátký.“

-ms-

Karel Kryl

ZEMĚ LHOSTEJNOST

Torst 2012, 175 stran.

Rebelantský písničkář Kryl byl výrazným publicistou. Jeho dosud nevydané komentáře z let 1990–1993 jsou svěží a bez ohledu na dobové souvislosti hovoří ke čtenáři i dnes. Krylův setrvalý údiv nad bizarností mocenského pachtění, nepokoj ze života v emigraci, vnější (exil) i vnitřní (domov), je střídán poetikou duše písničkáře – malého moravského kluka z Kroměříže s ukradeným dětstvím, který hledá své pocitové kotvy a nechce se

nechat ztročit obecnými stereotypy: „Jsem spíš na básničky. A na citáty. Ty mě ale napadají nejčastěji nevhod. To když mi na námitky některý z přátel řekne: ‚No, dobře, ale kdo jiný? V současné době je tenhle člověk nenahraditelný.‘ Chce se mi odpovědět slovy Charlese de Gaulla: Hřbitovy jsou plné nenahraditelných mužů.“

-jp-

Daniel Glattauer

KAŽDÁ SEDMÁ VLNA

Překlad Iva Kratochvílová

Host 2012, 261 stran.

Milostný román v dopisech vídeňského novináře Daniela Glattauera se odehrává v současnosti a korespondence je e-mailová.

Kdo přečetl předchozí autorovu knihu *Dobrý proti severáku*, v níž vznikl milostný vztah dvou lidí, kteří se nikdy nesetkali, dočkal se pokračování. Ona je stále vdaná, on se po delší době vrátil a našel si partnerku. Jejich virtuální vztah je ale stále pevný.

Čtení je to rychle a zábavné. Výměna korespondence tímto způsobem může trvat několik vteřin. Zkracuje se, reaguje rychle. Zároveň při takto snadno dostupné komunikaci lze plýtvat – ve slovech i v přesnosti. Anonymita umožňuje přímost i hravost. A vytváření iluzí, útěk od všednosti.

Otázkou je, co se stane, když se tento svět potká se světem skutečným. Zdánlivě lehká literatura probouzí mnoho otázek.

-vd-

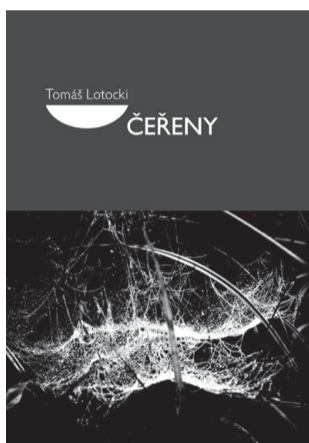
Tomáš Lotocki

ČERENY

Weles 2011, 58 stran.

„Co lepšího může být pro umělce?! / Na první náhod vytahnete jelce“. Druhá sbírka Tomáše Lotockiho, básníka a spoluzakladatele obnoveného Rybářského klubu Jiřího Mahena, je sice prostoupena stříbrnou pletí ryb, ale z pozice rybařického básníka, nikoliv básnického rybaře. Čeren je past, do níž vpluje ryba, síť na kovových prutech, v posledních technických výstřelcích precizovaná do podoby nenápadné komory s návnadami v kapsách. Láska?! Když přitluká hlavu úhoře k dřevěné podlaze lodi, těla jsou „nedotknutá / páchnoucí však už od kostí“ a „srdce dávno vykrvené všemi / ukáží se autotransfuzemi“. Přestože se sbírkou blýskne humor, dominuje tesknost. Smutek, ale hladký a neupovídaný. Obtížný, ale hapticky vlídný pohyb pod hladinou. Jako by básníka (a tedy i čtenáře) měla bolest hladit, jako by si ji chtěl užít, vychutnat, poválet po patře „chlév obrostlý kopřivami“. Tomu napomáhá kultivovanost jazyka i vázaná forma veršů. Ve spojení s častými odkazy na jiné básníky – Neumanna, Holana, Halase, Blatného, Reynka či Vrchlického – sice může místy vyznít až staromilsky, v celku se však toto zdání ztrácí, „a mozky stejně neuvidíš / jenom vytřeštěné oči“.

-pk-

kulturystyka

LITERATURA

12. dubna 2012 se koná v Americkém centru v Praze komponovaný večer na počest devadesátého výročí narození **Jacka Kerouaca** a pětapadesátého výročí vydání jeho slavné knihy *Na cestě*. Vystoupí Josef Rauvolf, Petr Onufer, Richard Olehla a další.

20. dubna 2012 bude číst v chrudimském klubu Agora spisovatelka Jana Jirásková ze své právě vydané knihy **Paranoidní pijavice**, přinášející naturalistické vyličení života nonkonformní ženy středního věku na současném maloměstě. Hudební předěly zajistí Robert Frei.

HUDBA

13. dubna 2012 zahraje v brněnském sklepním klubu U Palečka čtyřčlenná akustická „obýváková kapela“ **Pcháá**, mezi jejíž nástroje patří akordeon, darbuka i pytlík od brambůrků.

13. dubna – 3. května 2012 zažije pražská metropole již třetí ročník mezinárodního jazzového festivalu **Mladí Ladí Jazz**. Cílem festivalu je přivést mladé lidi zpět k jazzové hudbě jako každodenní složce jejich života a také podpora české jazzové scény.

18. dubna 2012 vystoupí ve velkém sále Paláce Akropolis v Praze holandský hudebník Arnold de Boer, známý díky působení ve skupině The Ex, se svým sólovým elektropunkovým projektem **Zéa**.

FILM

16.–20. dubna 2012 se v Domě kultury města Ostravy koná mezinárodní festival dokumentárních filmů s tématem trvale udržitelného rozvoje **TUR FILM**.

DIVADLO

10.–14. dubna 2012 proběhne už 22. ročník **Mezinárodního festivalu divadelních škol – Setkání/Encounter**. Cílem jeho pořadatelů je umožnit začínajícím školním souborům porovnávat svá vystoupení v mezinárodní konkurenci a přiblížit vlastní tvorbu širšímu spektru zájemců.

VÝSTAVY

13. března – 29. dubna 2012 pořádá Dům umění ve Zlíně výstavu věnovanou tvorbě rakouského architekta

slovinského původu **Borise Podreccy** (1940); autor vídeňské Millenium Tower osobně vybral to nejlepší ze svých nákrešů a modelů.

6.–29. dubna 2012 zve Národní muzeum fotografie v jindřichohradecké jezuitské koleji na výstavu **Stories / Příběhy lidí na hranici**. Dvě desítky českých a rakouských fotografů na ní mapují podobnosti a rozdíly každodenního života v obou zemích.

12. dubna – 19. srpna 2012 vystavuje v Muzeu moderního umění v Olomouci sochař, malíř, ilustrátor dětských knih, hudebník, tanečník... František Skála. Expozice nese název **František Skála. Muzeum** a chce uceleně zprostředkovat Skálovu „radost a úžas nad fascinující rafinovaností utváření světa“.

POZVÁNKY

PŘEDNÁŠKA

Jak a proč dnes vůbec dělat časopis?

Pražská škola alternativ

Milan Kreuzzieger z Centra globálních studií bude moderovat besedu s tvůrci časopisu *Umělec* – nakladatelem Ivanem Mečlem, šéfredaktorem Palo Fabušem a redaktorkou Ditou La Macho.

23. dubna v 18.00 hodin

DIVUS, jižní křídlo, Bubenská 1, Praha 7
(budova bývalých Elektrických, později Dopravních podniků, nad stanicí metra Vltavská, vchod od magistrály)

Další informace: www.ekumakad.cz

Demonstrace STOP VLÁDĚ

21. dubna na Václavském náměstí v Praze.

Od 16. 4. budou po celé republice probíhat různé protestní akce ProAltu, odborů a mnoha dalších iniciativ.

Více než šedesát odborových organizací a občanských iniciativ pořádá na konci TÝDNE PROTESTŮ demonstraci, která bude zahájena protestním pochodem, který vyjde ve 12. hodin z náměstí Winstona Churchilla směrem na Václavské náměstí, kde od 13 hodin začne demonstrace.

Otázka pro: Patrika Eichlera

Dialog uprostřed Evropy začal v Jihlavě v dubnu 1992. Na Vysočině pak setrval patnáct let. Konference probíhala za velkého zájmu intelektuálních elit, novinářů i politiků z České republiky a z Německa. Svého času otevřela prostor třeba pro vznik a přijetí Česko-německé deklarace.

Od roku 2007 se konference každý rok týden před Velikonocemi koná v Brně. A z rozhodnutí organizátorů z pražské Společnosti Bernarda Bolzana a mnichovské Ackermann-Gemeinde se změnilo i téma. Namísto vyřikávání si historických krivd se věnujeme rozhovoru o spolupráci ve sjednocující se Evropě. Hosty zveme nejen z České republiky, Německa a Rakouska, ale důsledněji také z dalších tří visegrádských zemí.

Letošní XXI. Dialog uprostřed Evropy byl od 30. března do 1. dubna věnován „iritacím

Patříš mezi organizátory velké konference Dialog uprostřed Evropy, která se koná v Brně. Čemu byl věnován její letošní XXI. ročník a co pro něj považuješ za nejpříznačnější?

ve střední Evropě“. Řekli jsme si, že iritace je to, co brzdí. A pozvali jsme spisovatele, aby o iritacích vyprávěli příběh. Ke dvěma stovkám účastníků konference tak hovořili třeba rakouský novinář a spisovatel maďarského původu Paul Lendvai nebo slovenský spisovatel a psychiatr taktéž maďarského původu Péter Hunčík. Šlo o příběhy lidí, kterým vlastní vlast odmítla uznat nárok na samostatnou identitu. A o Maďarsko, které dnes v Evropě zajímá leckoho.

Kromě nich vystoupili třeba i Jaroslav Rudiš, Eva Kantůrková nebo Herma Köpernik-Kennelová. Ta během konference také četla ze své knihy *Bergersdorf: Dokumentární román* (Paseka 2011). Ve vzpomínce se četlo i z knihy pravidelného účastníka brněnských konferencí Jiřího Gruši *Beneš jako Rakušan* (Barrister & Principal 2011).

Dialog uprostřed Evropy se tak stává kulturní událostí. To je jedna z jeho současných charakteristik. Druhou – pro dva tři poslední ročníky Dialogu příznačnou – je proměna hrany, přes kterou spolu účastníci hovoří. Mnohem víc než o debatu mezi dvěma národy dnes jde o debatu mezi křesťanskými a sociálními demokraty našich zemí. Ukázali to třeba český politolog Petr Drulák, slovenská ekonomka Brigita Schmögnerová a německý historik Jürgen Kocka, když v jednom panelu společně hájili evropský model sociálního státu jako nutnou podmínku uchování evropského způsobu života. Z Dialogu uprostřed Evropy se tak stává dialog přirozeně evropský. Považujeme to za příznačné a chceme v něm takto pokračovat.

Patrik Eichler (1984) je novinář a jednatel Společnosti Bernarda Bolzana.

FEJETON MARIANA PALLY

Náš prezident

Pořád musíme k někomu vzhlízet. To je náš úděl již od kolébky. Ale budíž, když na Hradě musí někdo sedět, ať je alespoň normální. V rádiu jsem slyšel zajímavou úvahu, že prezidentem by se měl stát ten, kdo o prezidentský úřad vůbec nestojí. Tak přesně o takovém kandidátovi bych věděl. Je to můj pes Bruno.

Nebyl by to žádný precedens – hippie v USA v roce 1968 navrhovali na prezidenta prase jménem Pigasus. Nevím, kolik primárek Pigasus vyhrál, či prohrál, ale důležitější se mi jeví odůvodnění jeho kandidatury. Hippie tvrdili:

1. Horší už to být nemůže.
2. V americké ústavě není nikde psáno, že prezident musí být člověk. Myslím si, že v případě kandidatury Bruna by se mohly použít úplně stejné argumenty. Ale jako každý kandidát má i Bruno vedle svých kladů také záporny...

Klady:

1. **Není zkorumpovatelný** – snad jen trochu žrádlem, či pohlazením. Politické strany ho nezajímají, takže by byl absolutně nestranný a náš krachující rozpočet by ta trocha žrádla, popřípadě pohlazení, moc nezatížilo.
2. **Miluje sporty** – pravidelně běhá, hraje tenis i bez rakety a umí plavat.
3. **Není marnivý** – nechává se jednou do roka ostříhat, břicho od bahna mu vůbec nevádí ani v peřinách a do zrcadla se ještě nepodíval, protože je jako jezevčík malého vzrůstu a vyskytuje se pořád kdesi dole.
4. **Je finančně nenáročný** – prezidentská kancelář by velmi ušetřila, neboť většinu dne prospí na verandě, pouze jeho tajemník by mohl mít trochu nadstandardní plat.
5. **Nekouří, nepije**, ani nehraje na automatech, také nechodí do vykřičených domů, i když..., kdyby existovaly pro psy, asi bychom ho nezadrželi.
6. **Vyzná se v umění** – v současné době vystavuje ve Vídni v galerii Museumquartier k počtě Johna Cage svou vypreparovanou větev a nyní

již pracuje na druhé, a dokonce plánuje výstavu s Emilem (pes Jiřího Surůvky).

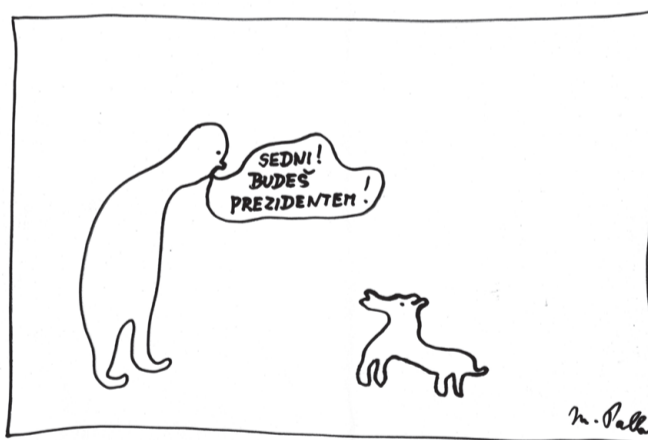
7. **Sexuální orientaci** má naprosto v pořádku, protože na psy štěká a fenky rád očuchává.

Záporny:

1. **Unese jen malý věnec**, asi do půl kila. Pomohlo by to sice státnímu rozpočtu, ale v televizi by se to nevyjímalo.
2. **Jeho hygienické návyky** jsou poněkud neortodoxní – líže kočičince (což by u prezidenta těžko prošlo) a je schopen se vymočít i na pomník, a pokud by u nějakého pomníku navíc kladl zároveň i věnec, mohl by způsobit mezinárodní napětí.
3. **Milosti sice zatím uděluje poskrovnou**, ale trénuje, zatím neublížil našim slepicím, a myslím si, že časem zvládne i složitější kauzy, třeba kotě.

P. S.

Volte Bruna, nikdy nezalhal a nikdy nikoho nezklamal. Je to čestný pes!

KALENDÁRIUM

bylo

18. dubna 1389 propukl velký židovský pogrom v Praze na Starém Městě, jemuž padla za obět značná část Židů v pražském ghettu.

16. dubna 1564 na naléhání Ferdinanda I. povolil papež Pius IV. přijímání „pod obojí způsobou“ v Čechách a na Moravě a v některých zemích sousedních; obsah papežského breve byl slavnostně vyhlášen 23. července t. r. ve Svatovítské katedrále (sám arcibiskup podával podobojí). Napětí mezi utrakvistickou konzistií a císařem však přetrvávalo.

21. dubna 1783 bylo v Praze otevřeno nové (velké) divadlo, postavené nákladem hraběte F. A. Nostice (dnešní Stavovské divadlo).

15. dubna 1818 z iniciativy skupiny českých šlechticů (hrabě F. A. Kolovrat-Libštejnský, hrabě Kašpar Šternberk, hrabě František Klebelsberg) bylo v Praze založeno Vlastenecké muzeum v Čechách. Základem muzejních sbírek se staly dary (přírodniny, rukopisy, tisk, památky hmotné kultury a jiné). Ústav byl zpočátku jazykově německý, aristokraticky (stavovsky) zaměřený a neměl být bezprostředně spojován s českým národním hnutím.

19. dubna 1927 Osvobozené divadlo uvedlo první hru J. Voskovce a J. Wericha *Vestpocket revue*; divadlo vzniklo 8. února 1926.

22. dubna 1948 Ústřední výbor Národní fronty svolal konferenci kněží (po ní následovaly obdobné konference v okresech) s cílem získat je pro spolupráci s novým režimem; přesvědčit se dalo 180 kněží.

20. dubna 1950 výnosem o rušení klášterů začal proces násilné likvidace mužských a ženských klášterů v ČSR (pokračoval do října t. r.).

22. – 23. dubna 1959 ÚV KSČ jednal o „spojení školy se životem“ a stanovil, aby do roku 1970 byla převážně většině mládeže dána možnost získat středoškolské vzdělání. Zásady užšího sepětí školy se životem prosazovaly úzkou vazbu vyučování s výrobní praxí.

20. dubna 1990 Federální shromáždění schválilo po dvojím hlasování nový název republiky: Česká a Slovenská Federativní Republika (ČSFR); současně byl schválen zákon o státních symbolech (změněn byl státní znak – stal se „čtvrceným“).

21. – 22. dubna 1990 poprvé v dějinách naší země přijel na návštěvu papež – hlava římskokatolické církve Jan Pavel II.; byly uspořádány koncelebrované mše na Letenské pláni v Praze, na Velehradě a Vajnorském letišti v Bratislavě.

MÁM ZÁJEM O PŘEDPLATNÉ KULTURNÍCH NOVIN

Roční (čtrnáctideník – 26 čísel, 12 stran) **650 Kč**

Jméno

Příjmení

(firma)

Adresa

PSČ

E-mail:

Datum

Podpis

KULTURNÍ NOVINY 8/2012.

Vyšlo 10. dubna 2012.

Vydavatel: Kulturní noviny – vydavatelské a mediální družstvo, Bratislavská 48, 602 00 Brno.

Registrace periodického tisku:
MK ČR E 19722, ISSN 1804-8897.

Redakce: Jiří Plocek – šéfredaktor,
Veronika Dopitová, Martina Schneiderová,
Iveta Šedová, Jakub Grombří, Petr Kovář.

Korektury: Světlana Kopřivová,
Martina Vohralíková.

Typografie: Miroslav Švejda.
Návrh logotypu: Pavel Brabec.
Kresby: Aleš Čuma.
Tisk: Ringier Axel Springer Print CZ.

Informace o distribuci: druzstvo@kulturni-noviny.cz.
Informace o předplatném: info@kulturni-noviny.cz.
Kontakt na redakci: redakce@kulturni-noviny.cz.